

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14— „
 Pe 3 luni . . . 7— „
 Pe o lună . . . 2-40 „
 Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2— „
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fileri.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Situația Naționalităților

Lupta pentru existență a naționalităților. — Cestiunea limbei. — Contribuirea naționalităților la salvarea Constituției ungare. — Ungaria, stat eterogen. — Istoricul luptelor parlamentare. — Rezolvirea chestiei naționalităților.

De dr. MIHAIL POLYT.

Noi popoarele Ungariei, cari numărăm mai multe milioane, dar nu facem parte din ginta domnitoare, de zeci de ani purtăm grea luptă pentru *existența noastră națională*. Luptătorii vechi ai acestei lupte naționale constituționale aproape toți s'au culcat în mormânt fără să fi văzut vr'o îndreptare în situațiunea naționalităților din Ungaria. Situațiunea aceasta din an în an devine tot mai rea, așa că astăzi am ajuns chiar acolo, încât se neagă îndreptățirea existenței naționale a popoarelor nemaghiare din Ungaria și în consecință se neagă chiar îndreptățirea unui partid politic al naționalităților.

Cum s'au schimbat timpurile! Când îmi aduc aminte de zilele urmate după diploma de Octomvrie din anul 1860, în care naționalităților li-se creiase o situațiune cu totul alta și când tocmai ginta domnitoare făcea tot posibilul, ca să câștige naționalitățile pentru sine și în contra Vienei.

Cu anul nou 1911 se împlinesc tocmai 50 de ani, de când iau eu parte la vieța politică, căci încă în anul 1861 eram deja deputat în dieta croată. Atunci era timpul celor mai mari simpatii pentru Maghiari atât în Croația cât și în Ungaria. În vremea aceasta s'au petrecut neuitate festivale de înfrățire între noi și Maghiari. În Budapesta pe străzi, în restaurante, în teatru studenții sârbi și maghiari se îmbrățișau și se sărutau. Multe aş avea să povestesc din acele vremuri despre promisiunile și asigurările bărbajilor de Stat maghiari față de Croația și față de naționalități.

Sunt adânc convins, că dacă atunci dieta croată în Agram și congresul național sârbesc în Carloviț ar fi cedat și ar fi trimis deputați în Senatul imperial, iar cavalerul de Schmerling încurajat prin aceasta ar fi ordonat în Ungaria *alegeri directe* și încă cu ordin favorabil naționalităților, *diploma de Octomvrie* s'ar fi adus la îndeplinire. Dar atunci dispozițiunea naționalităților nu era de așa fel ca Schmerling să fi cutezat să ordoneze alegeri directe în Ungaria. Azi bărbajii de Stat maghiari uita cu desăvârșire, că Croația și naționalitățile au contribuit în parte salvarea Constituțiunei maghiare.

După pactul de drept public din 1867 între Ungaria și Austria au urmat pentru noi mari *decepțiuni*. În Croația s'a octroat un nou sistem electoral și numai astfel s'a putut face posibil pactul dintre Croația și Ungaria în 1868 după dictatul din Budapesta. Protestând sărbătorește, opoziția croată redusă la minim a părăsit dieta. În Ungaria legea nouă pentru naționalități din din 1868 a fost asemenea o mare decepțiune. Deputații naționalităților în parlamentul ungar, chiar și aceia, cari aparțineau partidului lui Deák,

au prezentat un proiect de lege propriu al lor, care ar fi fost mai corespunzător Statului ungar, decât proiectul prezentat din partea guvernului. Dupăcum se știe însă, proiectul naționalităților a fost respins și s'a primit proiectul guvernului, când apoi reprezentanții naționalităților au părăsit demonstrativ sala de ședințe. Dar știut este, că nici această lege nefavorabilă nouă naționalităților, niciodată nu s'a pus în aplicare din simplul motiv, pentrucă cuprinde în chestiunea limbei câteva dispoziții întrucâtva favorabile nouă.

Lupta pentru naționalități nu putea mulțumi pe nimeni. Stilizarea curioasă despre „popoare diferite și națiune maghiară unitară“ nu este concepțiunea lui Deák, ci a lui Csengery. E clar că sub „națiunea unitară maghiară“ nu se putea înțelege, decât numai *națiunea politică*, care va să zică *cetățenia unitară maghiară* (einheitliche ungarische Staatsbürgerschaft). În urmă însă „națiunei unitare maghiare“ nu i-s'a dat înțelesul națiunei politice, adevărat înțelesul cetățeniei, ci înțelesul națiunei etnice, genetice. Din aceasta s'a născut apoi „ideia de Stat maghiară“, a magyar állameszme, care idee nu va să zică altceva, decât că Statul ungar trebuie prefăcut într'un Stat etnicește omogen. Că astfel Statul ungar formează un Stat maghiar unitar, etnicește omogen, precum spre pildă Germania este Stat nemțesc, Franția franțuzesc și Italia italianesc. Nu voiesc să înțelegă, că Ungaria e Stat eterogen, cum este Bulgaria, Svițeria, Austria și Turcia.

Ar trebui să știe, că formarea unui Stat etnicește omogen, în fața raporturilor etnice ale Ungariei, e imposibilitate. De fapt aceasta este chiar o imposibilitate. Dar raportul, în care a ajuns rassa maghiară cu Statul ungar prin pactul dela 1867 față de Austria și față de dinastie, a dat prilej bărbajilor de Stat ai Maghiarilor să prezinte rassa maghiară ca paladiu al Monarhiei și să izbutească astfel a se acredita teza, că cercurile dătătoare de măsură în Viena și din partea lor doresc transformarea Ungariei într'un Stat național maghiar, etnicește unitar. Chestiunea aceasta o las nediscutată. La tot cazul în această teză își poate afla explicare istoria de suferință a naționalităților începând cu pactul din 1867. Mie îmi servește totuși spre mângâiere faptul că în anul 1875 ministrul-președinte de atunci, baronul Wenkheim, îmi spunea, că luminatul nostru Monarh neconțenit îl avertisează cu cuvintele: faceți odată pace cu naționalitățile.

E de prisos a povesti la acest loc istoria lungă a suferințelor noastre, de când înainte de aceasta aproape cu 30 de ani înființaserăm sub prezidiul bătrînului *Anton de Mocsanyi* clubul na-

ționalităților. Ah, toți prietini mei de-atunci s'au coborât în mormânt, tot astfel și bravul general *Traian Doda*, care fusese ales după desființarea confiniului militar.

*

În fața presiunilor enorme la alegeri n'am putut susține lupta pentru timp mai îndelungat. Rândurile noastre în Camera deputaților au fost tot mai rărinite. *Alexandru de Mocsanyi* a fost cel dintâiu, care și-a depus mandatul. Cercul meu electoral în Panciova a fost în chip artificial rupt în două cercuri. În anul 1884 a trebuit să renunț la alegerea mea în cercul electoral *Ozora*, unde am fost ales de cinci ori. Într'acestea la Sibiu Românii au declarat pasivitatea. Șir de ani n'au mai fost deputați naționaliști în Camera ungară.

Scoși din viața parlamentară în anul 1895 au ținut congresul naționalităților în Budapesta și au adus rezoluțiuni, pe cari cu conștiința liniștită le putem socoti *patriotice*.

Nu trebuie să vă explic, pentruce am părăsit pasivitatea. Chiar bărbajii de Stat maghiari au înțeles în sfârșit, ce absurditate este, dacă în parlamentul ungar naționalitățile nu sunt reprezentate și sunt silite a ține congrese în afară de parlament. Ne-am invitat formal a ne expune plângerile în parlament.

Cu învingerea coaliției credeam să putem veni în parlament într'un număr mai mare. Dar încă la alegeri ne-am convins, că nici coaliția maghiară nu se rușinează a aplica în contra noastră acea presiune guvernamentală, la care am fost expuși decenii întregi. Popoarele nemaghiare ale Ungariei: Românii, Slovaci și Sârbi, cari numărăm peste 7 milioane de cetățeni ungari, n'am putut trimite în dietă, decât numai 25 de deputați. Și chiar în parlament am fost combătuți în chipul cel mai dușmănesc din partea coaliției. Nici ca partid nu voiau să ne cunoască. Nu am primit nici un singur post de notar. În decurs de patru ani nici un deputat naționalist n'a fost ales în delegațiuni. Guvernul coaliționist a fost față de naționalități mai dușmănos, decât toate guvernele precedente. Temnițele dela Seghedin și dela Vaș erau pline de politicianii și ziaristii noștri.

După căderea coaliției maghiare speram a putea răsufla mai ușor. Nu trebuie să vă spun eu, în ce raporturi au fost la început naționalitățile nemaghiare cu contele Khuen-Hédervary. Contele Khuen voia într'adevăr se aple un modus vivendi cu naționalitățile și avea de gând să nu ne facă la alegeri greutăți. Atunci se pare însă, că a venit acel quos ego dela contele Ștefan Tisza. Cunoscutul consilier ministerial, *Alexandru Jeszenszky*, faimosul „matematician“ al ale-

1911-
20
1811

gerilor lui Bánffy, dușmanul de moarte al naționalităților, a fost chemat secretar de Stat în ministerul prezidial. Atunci noi, deputații naționaliști știam deja, ce se va petrece la alegeri! Eu speram, că contele Khuen-Héderváry nu-mi pune contra-candidat. Eram împrietenit cu familia contelui Khuen de pe pe timpul, când în anii 60 din veacul trecut luptam împreună în dieta croată împotriva Vienei, împotriva cavalerului de Schmerling pentru Constituțiunea ungară. Dar contele Khuen, chiar dacă ar fi volt, nu putea admite candidatura mea ca deputat naționalist, căci la așa ceva nici contele Tisza, nici clasa gentrilor maghiari și maghiarizați din Torontal nu-și putea da învoirea.

Alegerile contelui Khuen-Héderváry ne-au consternat. Așa ceva nu s'a mai întâmplat niciodată la alegeri. Voi Români ați avut la alegeri chiar morți și răniți. E o satiră pentru stările din Ungaria, că de prezent în Camera ungară multele milioane de nemaghiari sunt reprezentați prin vre-o sapte deputați. Noi Sârbii am ajuns chiar acolo, că nu mai avem nici un singur deputat naționalist în parlamentul ungar.

Nu mult după alegeri s'a svonit de o acțiune oarecare a contelui Tisza în scopul unei înțelegeri cu Români. Acțiunea aceasta, bine înțeles, a fost ordonată din Viena. Este ușor de înțeles, că dacă Monarchia noastră voește să asigure ajutorul Regatului român pentru tripla alianță, totuși nu se poate să lovești cu glonțul în conașionali din Ungaria ai Românilor din Regatul român. Pentru mine era însă clar, că acțiunea lui Tisza pentru o înțelegere cu Români se va termina fără rezultat. Tisza vorbea despre această înțelegere într'un ton, ca și cum dânsul ar fi avut să împartă *gratie*. El cerea dela naționalități, în special dela Români, numai un lucru de tot neînsemnat: *noi să recunoaștem unitatea națiunii maghiare*. Ca va să zică aceasta? Dacă asta va să zică unitatea națiunii politice, dacă va să zică unitatea cetățeniei ungare, cine a negat-o vreodată? Chiar în concluziile congresului naționalităților din 1895 noi am accentuat în mod deosebit această unitate. Dacă însă unitatea națiunii maghiare va să zică unitatea etnică, atunci aceasta nu înseamnă nici mai mult, nici mai puțin, decât *negarea existenței noastre naționale și contopirea noastră în națiunea maghiară*

etnicește unificată. Aceasta ar însemna, ca noi înșine să contribuim la creierea Statului național maghiar, etnicește unitar și prin asta să recunoaștem îndreptățirea, ca toată administrația, justiția, instrucția, viața întreagă de Stat să fie condusă cu delăturarea limbelor noastre naționale și cu eschiderea naționalităților ca atari dela viața de Stat.

Noi nu putem accepta o astfel de negare a ființei noastre naționale, că și noi voim să trăim *viața națională în Statul nostru*. Maghiarii zic: *nyelvében él a nemzet* (prin limba sa trăiește națiunea). Tot astfel zicem și noi!

Noi am accentuat adesea, că suntem buni patrioți și că ne iubim patria. Dar asta nu voviesc, să ni-o creadă, pentru că nu voim să ne contopim în națiunea maghiară etnicește unificată și împrejurarea aceasta le servește de pretext, pentru că să ne acuze de tendințe centrifugale. Această invinuire este însă adevărat non sens. Cum adevărat? Dela noi naționalități să atârne soarta Ungariei, soarta Monarhiei? Este atât de apropiată disolvarea Monarhiei, încât cineva să se poată teme de tendințele noastre centrifugale? Statele au viață tenace. După lupta navală dela *Lepanto* în 1571 întreagă Europa vorbea de apunerea sigură a Turciei, dar Turcia iată că trăiește și după sute de ani. Ce prostie conține afirmarea, că noi naționalitățile am avea tendințe centrifugale față de o Monarhie atât de puternică ca a noastră, când noi tocmai din potrivă am dat atâtea probe despre patriotismul nostru.

Situațiunea noastră a naționalităților sub guvernul contelui Khuen-Héderváry este aceeași ca sub regimul răposatului Coloman Tisza. Nu fără rost este contele Ștefan Tisza astăzi spiritus regens în chestia naționalităților. *Duhul „zdrobirei naționalităților” tot mai trăește încă*.

În situațiunea aceasta să desperăm? Să renunțăm la naționalitatea noastră? *Nu putem și nu voim*. Suntem multe milioane și acestor milioane pentru timp mai îndelungat nu li-se poate denega dreptul de a participa ca individualități naționale la viața de Stat a Ungariei.

Contele Khuen-Héderváry plănuiește reforma administrației. Și chestia naționalităților din Ungaria tocmai în cadrele reformei administrative se poate rezolvi mai ușor, dacă acea reformă se va face în deplină conformitate cu firea Statului

Ungar. Ca reforma aceasta să fie în conglăsuire cu firea Statului ungar, la resolvirea ei trebuie reamintit să se aibă în vedere faptul, că *Ungaria nu este regnum unius lingnae*.

Eu cred, că noi naționalitățile am putea conveni cu Maghiarii patriotici, ca comitatele să rămână scutul Constituției, dar să devină și scutul libertăților cetățenești individuale. Dar comitatele ar trebui reformate. Noi naționalitățile însă trebuie să fim, hotărât, în contra unei astfel de reforme a comitatelor cum o plănuiește contele Khuen-Héderváry. Noi respingem absolut denumirea funcționarilor comitatensi, fiindcă prin aceasta autonomia comitatelor devine iluzorie. Reforma comitatelor ar trebui să se facă în două direcțiuni.

Noi naționalitățile cerem cu drept cuvânt votul universal, egal, secret, direct și cu votarea în comune. Dar oare această reformă ne-ar folosi? Chiar și în cazul votului universal și secret ne-am afla în fața presiunii funcționarilor comitatensi și a notarilor. Reforma comitatelor trebuie să înceapă cu reforma de alegere în comitate. Prin această reformă ar trebui să se nimicească omnipotența gentrilor maghiari și maghiarizați din comitate. Astfel s'ar face posibil, ca funcționarii comitatensi și notarii dela sate să fie aleși dintre adevărații reprezentanți ai locuitorilor din fiecare comitat. Numai atunci s'ar putea introduce adevărata libertate în comitate. Numai atunci ar putea să fie asigurată și libertatea alegerilor parlamentare.

Asta ar fi prima cerință la reforma comitatelor. A doua cerință ar fi arondarea din nou a comitatelor cu respectarea raporturilor etnice nu numai din considerațiuni față de naționalități, dar și din punctul de vedere al unei administrațiuni corecte. Când odată am atins în parlament această idee, mi s'a strigat: *olyan boldogságot nem teszünk* (așa prostie n'o să facem). Dar cu toate acestea o zic din nou: *fără considerarea raporturilor etnice nu există administrație cinstită în Ungaria*. Dacă însă bărbații de Stat maghiari se așează pe baza ideii Statului național maghiar, etnicește unitar, în cazul acesta ei *prefac chestia naționalităților în chestie de putere*. Această putere însă rassa maghiară nu o posedă. Pentru un timp oarecare poată să dispună de această putere prin *aula est pro nobis*,

NOTE LITERARE.

Caragiale și Ardelenii.

De dr. Horia Petra-Petrescu.

Te cuprind câteodată niște fiori de bucurie, de entusiasm, cari pretind imperios să-ți comunici simțimăntele cu grai viu semenilor tăi, sau să le așterni pe hârtie, ca cu atât mai mulți să fie cuprinși de acești fiori, cari ridică sufletele omeneshti. Nu ești sigur, dacă pana ta este în stare să redea întru toate, cu amănuntele cele mai gingașe, simțimăntele înstăpânite asupra ta, dar încerci, îți dai osteneala și te simțești fericit, dacă ai dat chiar numai o părticică din focul, care clo-cotește în pieptul tău.

Mă află într'o astfel de stare sufletească, când vreau să scriu despre convorbirile avute cu „nenea lancu”, cum îi zicem confidențial d-lui Caragiale.

Iată, stau la îndoială la primul pas: să intitulez pe d. Caragiale „nenea lancu”, ori, simplu, Caragiale, cum se vorbește despre oamenii, cari au un trecut și un prezent însemnat, recunoscut de toți ai noștri, ori să-i zic, respectuos, „domnul Caragiale”? „Domnul Caragiale” ar fi fals. N'ar avea nimic din coloritul personalității sale. Tocmai, respectul și dragostea față de dumnia sa se oglindesc în celelalte două feluri de zicere, în „nenea lancu” și în „Caragiale”. Ani cetit însă zilele trecute că Massenet s'a supărat foc, fiindcă numele lui a fost tipărit pe afișul teatral al Operei din Paris fără atributul de „domn”, cum e întrebuintat în Franța. — „Cum”, a întrebat el,

„nu trăiesc încă? Lăsați posteritatea să mă numească simplu, ca pe un clasic. Deocamdată dați-mi cinstea cuvenită!” Chestie de apreciere. Ca să nu mi se întâmple și mie astfel, scriu: „nenea lancu”, și o să pricepeți și dvoastră farmecul acestui epitet, cetind rândurile de mai la vale.

Cine nu l'a văzut, cine nu l'a auzit nu-și poate da seama despre „nenea lancu” în merit. Operele lui sunt o carte deschisă — de sigur — ele vorbesc elocvent, dar fudrăznesc să susțin — cea mai mare parte a productivității sale se desvoltă între patru păreții odăilor, în conversațiile cu oamenii, cari au bucuria de a fi în mijlocita lui apropiere.

„Nenea lancu” vorbește. Nimic mai interesant decât să-l auzi vorbind. Fața lui este o oglindă sufletească miraculoasă. „Nenea lancu” nu-și dă de gol trecutul de actor.

Fiecare întorsătură de frază, fiecare gândire își află reflexul în căutătura ochilor, în colțul gurei, în gesturi. Ochii lui te pătrund și stau, par'că, să-ți disece măruntaiele, colțul gurei lui rade și plânge, injură și binecuvântă, e sarcastic și prietenos. Și — gesturile! De e la masă, în restaurant, nu-și bate mult capul „nenea lancu”, că e urmărit de ochii celorlalți, dela alte mese; se ridică, întinde mâna, degetele i-se adună pumn, bagă mâinile în buzunar, elocvent, se plimbă doitrei pași, se așează satisfăcut sau supărat, după cum e conversația, — dar totdeauna în cea mai perfectă consonanță cu materia care se discută. Sau e în odaie și citește o nuvelă sau o schiță. Un deliciu să-l ascuți. Cadența vorbelor, sonori-

tatea expresiei te cuprind, fără să-ți adoarmă interesele față de fondul lucrării. În cuvintele rostite zace un farmec deosebit, advocator de prima ordine. Ești ținut locului. Par'că vezi aievea toate. Fraza scurtă, dramatică de cele mai multe ori. Simțești cu toate fibrele, chiar și interpunctia: virgula, companctată, paranteza, punctul, exclamația, întrebarea.

Cine l-a auzit odată vorbind, nu-l uită. E ceva magnetic, ce te atrage de întreagă individualitatea lui, „nenea lancu”? Chiar și vorbele de ocară, chiar și privirile pătimașe, cari se prefac de cele mai multe ori în priviri pline de căldură.

Simțești că omul ăsta știe să rădă și plângă din toată inima, că știe să te mângăie și să te mustre, că poate fi „bun și rău, sceptic și cucernic, milos și crud, temerar și fricos, duh răzvrătit împotriva lui mai mult decât împotriva lumii”, după cum se exprimă Vlahuță, într'un articol recent.

De câte ori nu ți se întâmplă, după ce ai ascultat ceasuri întregi la minunatele scântei de spirit ale lui, să te întorci nedumerit acasă? Încerci să pătrunzi adânc diferitele păreri, exprimate în diferite timpuri. Totdeauna plin de vioiciune, unele duse la extrem, unilaterale, dar explicabile din punctul de vedere luat, câte odată divergente, rostite par'că de dragul spiritului de frondă a vorbitorului. „Nenea lancu” simțește o deosebită plăcere de a te combate. Un spirit combativ de prima ordine. „Der Geist der Verneinung”, în conversație.

dar atunci ginta maghiară trebuie să renunțe la ceea ce se numește *pretențiuni naționale*, trebuie să renunțe la Ungaria independentă și chiar și atunci trebuie să fie pregătită la aceea, că *anla est pro nobis* se poate întoarce și în contra Maghiarilor prin favorizarea Croației și a naționalităților.

Noi naționalitățile, până la o limită oarecare, recunoaștem *egemonia* ginte maghiare, isvorâtă din dezvoltarea istorică a țării, dar niciodată nu vom recunoaște nici un fel de *supremație*. Egemonia va să zică conducerea popoarelor egal îndreptățite, supremația va să zică subordonare, dominațiune, chiar opresiune.

Noi naționalitățile ne ținem de firea Statului-Ungar, care niciodată nu a fost Stat național omogen, care niciodată nu a fost și niciodată nu poate să devină un *regnum unius linguae*. Drept aceea și administrația trebuie adusă în conglăsiune cu raporturile etnice ale Ungariei. Multele milioane ale popoarelor nemaghiare din patrie nu pot fi eschise dela participarea la viața de Stat a Ungariei. Astăzi, dacă nu ne mărturisim de Maghiari, suntem eschiși din parlament, din comitate, din administrație, din justiție, iară prin legile școlare se urmărește cu toate mijloacele o imposibilitate, îndreptată totodată împotriva culturii milioanele de nemaghiari imposibilitatea creării unui Stat național etnicește unitar. Noi naționalitățile suntem pătrunse de adevăratul patriotism și voim să susținem în toate împrejurările *unitatea Statului-Ungar*, dar nu putem recunoaște necesitatea unității etnice a Statului cu jefirea ființei noastre naționale. Noi recunoaștem națiunea politică, ca cetățenie, nu însă ca unitate etnică, ceea ce nu se poate deduce nici din legea de naționalități. Prin locuțiunea „*egységes magyar nemzet*” se indică deosebitele popoare ale Ungariei ca o națiune politică unitară.

E timpul suprem, ca regularea justă a chestiei naționalităților din Ungaria să fie socotită ca cea mai de căpetenie problemă a Statului. Această rezolvire trebuie căutată cu totul în altă direcție, de cum s'a făcut până acum. Rezolvirea nu se poate face, decât numai pe temeiul firei Statului ungar. Și firea Statului-Ungar a indicat-o corect înțeleptul rege Sfântul-Ștefan cu vorba sa, că Statul ungar nu este *regnum unius linguae*.

Și ochii lui rîd mefistofelic, văzându-te cum te sbuciumi, ca să-i aduni argumente cât mai plausibile împotriva tezelor propuse de dânsul, teze, pe cari le abandonează — câteodată după ce și-a făcut plăcerea să le apere cu o putere juvenilă.

După mai multe conversații ajungi să cunoști tot mai mult sufletul aceluia cu care vorbești. Simțezi un fluid magnetic, care se răspândește și care te subjugă. Știi cum ai să primești o fulgerare din ochii lui „nenea Iancu” și o vorbă mai grea, care ți-o aruncă în toiul discuției. Te simțezi mândru când ți se adresează cu acel „mă” confidențial, cu acel „tu” prietenesc, care-ți deschide îndată porțile inimei lui.

De inima lui „nenea Iancu” vreau să vorbesc acum. De câteva isbucniri ale ei, cari le-am putut aprecia și eu.

Să nu credeți că e crud, cum se arată ici colea în paginile, în cari vorbește „Cicoș Rostogan” sau în multe din satirile sociale, referitoare la stările din România. Omul, care a căzut aproape în genunchi și s'a nchinat, în odaia, unde s'a născut Beethoven, în Bonn, are o inimă atât de primitoare pentru tot ce este bun și nobil! Să nu mi se ia în nume de rău această observație — eu nu vreau și nici nu-mi dă mâna să apar pe un scriitor atât de mare — dar știu că părerea despre cruzimea lui este răspândită în unele locuri.

De-aș putea să exprim fidel toate simțimintele calde, părintești, de care este cuprins, de câte

Succesul „Românului”.

Succesul primului număr al „Românului” a întrecut toate așteptările. Din toate părțile primim felicitări și verbale și scrise. Pretutindeni foaia e smulsă cu nesătu și citită cu ochi aprinși.

Odată cu Anul Nou, a sosit și Românul în casele bunilor Români. Și dacă mare a fost speranța cu care s'a așteptat primul număr, — dupăcum mare e totdeauna speranța cu care omul necăjit pășește pragul unui an nou, — nemărginită a fost și mulțumirea stărnită de primul număr al acestui Vestitor, ce trebuie să fie scump tuturor Românilor, care-și iubesc limba și țin la idealul ce luminează și însufletește luptele noastre pline de jertfe.

Din toate centrele românești unde a ajuns Românul vin vești, cari ne ridică entuziasmul până la frenezie și ne pregătesc un nesecat rezervoriu de puteri sufletești pentru lupta aprigă ce suntem hotărâți s'o ducem întru validitatea intereselor fundamentale ale poporului nostru.

De-asemena o fericită impresie a stărnit ziarul nostru și printre celelalte naționalități subjugate din Ungaria. Atât telegramele d-lor Mihail Polyt și Milan Hodza, cât și primul articol al numărului nostru de azi, semnat de d. Mihail Polyt, dovedesc, că în jurul „Românului” începe să se închege o fericită acțiune de conlucrare a tuturor celor cari au aceleași interese și sufăr de aceleași dureri.

Și din acest punct de vedere „Românul” inaugurează o eră nouă în organizația luptelor noastre.

Dar mai ales la bunii Români dela sate ziarul nostru a găsit o primire călduroasă. Vestile ce ne vin de pe acolo ne înduioșează inimile și ne umplu ochii de lacrimi. Când vezi atâta dragoste în sufletul țaranului nostru pentru cuvântul adevărat românesc scris, când vezi atitudinea de smerenie și extaz cu care el soarbe acest cuvânt ca slova sfântă a evangheliei, cum să nu vibrezi de emoțiunea lui și cum să nu crezi în puterea mântuitoare a ziaristicii cinstite? Trăim într'o

ori vorbește de noi ardelenii. Este asta grandomanie, dacă ne simțim măguliți?

— „Măi, să știi mama mea încă a fost ardeleană;” mi-a spus odată „nenea Iancu”, cu ochii plini de duioșie „*Catinca Carabăț* din Brașov: Ei, să nu vă am dragi? Da ce, sânt piatră? Mama, mama, ființa cea mai scumpă ori căru om de omenie, e dela voi!”

...Și tăceam... și ne priveam.

Legături atât de trănice nu se rup.

De atunci îmi explic mult mai bine încercările nenumărate ale lui „nenea Iancu” de a știrici tainele inimei noastre, a tinerilor ardeleni, ajunși pe meleaguri străine. De atunci îl pricep mai bine, când se răsbotește cu unul, cu altul, când îl combate pe tânărul ardelean până 'n pânzele albe, și când exclamă rîzând cu ochii, plin de satisfacție, că ardeleanul nu se dă bătut: „măi, a draului tartoril!”

Nu știu, dar mi se pare, că „nenea Iancu” se gândește atunci la lupta crâncenă, mare, desperată, care se va da în viitor între noi, Români, și alte neamuri, pentru păstrarea petecului de pământ moștenit din strămoși, mi se pare, că vede generații întregi de tineri și de bătrâni, cari țin la neamul lor și sunt hotărâți să moară mai bine, decât să-și vândă conștiința sufletului lor curat. Din pricina asta se bucură „nenea Iancu” și de aceea strânge mâinile tinerilor, cari îl înconjoară și-i îmbărbătează la muncă cinstită pe cărările adevărului, spre binele neamului.

De bătut în piept cu patriotismul lui, nu s'a bătut. Dar n'a adus viață pe scena română, n'a

vreame în care condeii este întocmai ca spada înfricoșătoare a cruciaților de odinioară. Cași spada aceea, condeii azi rânește și ucide pe cei necredincioși și seânteiază pentru luminarea conștiințelor celor drepti.

Insuflețiți de această dragoste pentru condeii românesc și cu această entuziastă speranță în rodnicia operei lui de construire socială și națională, am început noi lupta de revendicare românească în Românul; și de aceea răsunetul primului număr a fost atât de mare. Ceea ce iese din inimă și din convingere, în inimi nimereste și convinge. Și cine convinge, învinge. De aceea și Românul va învinge.

Situațiunea școalelor românești.

De: Un bărbat de școală.

La primăvară se împlinesc patru ani de zile, de când toată suflarea românească — așa se părea p'atunci — era frământată de o mare întrebare: ceea a culturii și viitorului neamului nostru.

Era la ordinea de zi proiectul de lege al marelui meșter de urzirele politice Apponyi, — iar între neamurile, cari au dorit mai mult a se zădărnici votarea acelu proiect, eram și noi, Românii.

Se ținură p'atunci adunări de popor; se votară proteste și rezoluții în acel scop. Ba, ca în vremi de grea cercare, veniră și corporațiile bisericești, mai mari și mai mărunte, de și spuseră cuvântul, deasemenea prin proteste și rezoluții.

Un elan de însuflețire, curată ca sufletul de fecioară, și o năvalnică energie se părea că se înfrățesc pentru a înfrunta primejdia, care era privită ca cea mai mare, deoarece atingea de odată și cultura neamului românesc și sufletul poporului nostru încă neformat din punct de vedere cultural.

Ori unde te întorceai întâmpinai acea jignită mândrie de sine și legitimă indignare, cari te fac să crezi într'un frumos și nu tocmai depărtat viitor al neamului...

Dar, în ciuda noastră și a revoltei noastre sufletești deatunci, proiectul blestemat deveni

lăsat și nu va mai lăsa pagini neperitoare în literatura noastră? Nu-i acesta patriotism?

Ca ardelean aș fi cerut — poate — din când în când, o notă mai caldă, mai dela suflet în unele din paginile scrise. De aceea mă bucură acum cum știe să țină focul nestins în sufletele tinere.

Scrie tinerilor cu o zi înainte: „Sosesc. Gara cutare. Ceasul cutare”, toate cu o minuțiositate aproape pedantă. Tinerii se duc la gară. Din trenul care intră în hala gării, se vede o mână. Nenea Iancu salută de departe. O clipă și „nenea Iancu” e în mijlocul lor. Iși rotește ochii ca un tată, care-și numără copiii. Le strânge mâinile. „Și tu pe-aici? Și tu? Ei, bravos! Bravos! Aferim!”

Pe cei necunoscuți îi bate pe umeri: „Ce? Ai venit să mă vezi? Da de pe unde ești?... Uuu! Departe!... Ei, gata?... Plecăm. Unde? Ce ziceți, mă băieți? Toată seara stau la dispoziția voastră. Hai, hai, vă învăț la lucruri rele: să bateți birturile și cafenelele! Dar una să știți: dela mine numai lucruri bune o să învățați și pe-acelea.”

Și haide, la drum. În Lipsca se uită Nemții după noi, în Pesta Ungurii.

Ca un doctor sufletesc ce este ne descoase inimele, le desface ca să vadă toate cutele, să poată ceti în ele și se bucură, se bucură cu bucuria unui suflet curat, când dă de inimi, cari știu să bată pentru ce este frumos și nobil.

A, eu câtă bucurie mi-a povestit odată o vizită la studentimea din Budapesta. Cum îi ră-

lege. Iar noi, protestatorii, revoltați eri, slavă Domnului că suntem azi teferi: am trecut sănătoși peste „criza” care nu ni-a produs alt deranj, de cât pe cel al protestelor datorite pentru fața lumii, ori pentru câte un orgoliu de a figura la vr'o adunare, ori lângă vr'o masă de cafea. Ne-am revenit, cu toții, la ogașul de mai nainte și fiecare în parte la meșteșugul său, la profesiunea sa...

Gazetele, cari ca eri, scriau contra proiectului cu condeie încinse în foc de pucioasă, au mai slăbit-o și ele. Numai ici-colo se mai aud, singuratic, accente de durere, smulse nu din prisosul revoltei de odinioară, nici din totalitatea durerii ce ne-o face legea în întreg cuprinsul ei. Cași când prilej de revoltări și durere ne-ar cășuna azi numai câte-un slujbaș al Statului și numai câte-un paragraf din lege.

Opinia publică românească încă începe a se obișnui, chiar familiariza cu situația: în măsură, în care s'au împușinat „proteste” și „rezoluțiile de protestare”, a crescut numărul celorce, — nu odată din rândurile protestatorilor de mai nainte, — au întins, umili și renunțând la credințele de eri, mâna după ajutorul Statului pentru școalele — românești!

... Și poate că legea asta, a Statului, nici n-o fi așa de rea, cum ni-s'a părut ea în fașele proiectului! Nu vedeți, cum, prin paragrafii ei, pe cari îi aflați a fi atât de suciți și din adins încâlciți, cum se varsă bunătatea aurului și argintului în vetrile, pline mai nainte de amar, ale dascălului român? Nu înțelegeți voi, că însuși Statul asigură și întărește în acest chip indirect atâtea familii românești, cari să poată împlini mai ușor chemarea națională în societatea românească; iar dascălii, mulțumiți acum în cele materiale, își vor putea împlini mai efectiv chemarea de luminători ai poporului?!

O, tu „mărită nație românească”! „Difficile est satyram non scribere”!

Ceeace se petrece, însă, la noi d'o vreme încoace sub raportul indicat mai sus, este mai mult decât prilej pentru satiră: e un simptom de boală al judeciului și inimei de odată — un simptom, care, în mod prea firesc și logic, evocă întrebarea:

Când am fost sinceri cauzei *culturei* naționale și a *sufletului* poporului? Atunci, când în numele acestora am protestat contra proiectului

deau ochii când îmi descria ținuta tinerilor ăstora, cei mai mulți feciori de țărani, când îmi amintea de vorbele lor cuminți și cumpătate!

— „Voi mă, voi aveți un mare dar. Să vi-l păstrați, măi, că ăsta este este paladiu vostru — e cinstea. Sânteti oameni cinstiți și conștiincioși. Nu fleacuri, nu spoială, nu panglicării de bălci! Oameni dintr'o bucată. Că aveți și oameni ticăloși — aveți — dar nu-s atâția, până acuma, încât să vă cuprindă cu boala sufletului lor. Să vă păziți de ei ca de mama focului! E vlagă în voi. Cine zice: Ardelean, înțelege un om întreg, fără de gânduri meschine, ascunse, în așteptare, fără de ventrilocismul idiot, care rupe rândurile și dărimă principiile. Voi n'aveți spiritul de boulevard, nu dați atenție fleacurilor, cari se colportează prin cafenele, voi sunteți curați încă, măi, ca lumina curată a sfântului Soare.”

— „Dragă „Nene Iancule”, ne lauzi prea tare.”

— „Ba nu, nu. Știu ce zic.”

„Erau timpuri mai bune, când vorbeam astfel! Nu domnea chaosul de astăzi.”

„Vezi, voi trebuie să fiți una, căci numai așa o să puteți realiza ceva. Certurile mitite să nu vă cuprindă inimele voastre, căci ar pierde înaintarea neamului. Și neamul înainte de toate! Nu pe minciună, ci pe adevăr. Nu cu ajutorul unui naționalism rău înțeles, ci prin muncă îndelungată, continuă, plină de devotament. Servind omenirii, serviți și neamului vostru. — Da să nu vă luați nasul la purtare, măi, că obrăznicia nu-i de firea Ardeleanului! să fiți apostoli,

devenit în cursul vremii. Aproximativ textual lege? ori azi, când în o astfel de lege nu mai vedem slova și primejdiile, pe cari le-am văzut în ea când se afla în fașă, ca proiect?

Așa credem, nu păcătuim contra nici unui interes de ordine superioară națională, când relevăm și partea aceasta *morală* a chestiunii. Din contră credem a fi foarte de dorit, ca organele noastre de publicitate, cari își au și un rost educativ, în rostul vieții noastre sufletești, să nu peardă din vedere mai sus arătata *bifurcație* a opiniei publice românești, ci să caute mijloacele de a omogeniza gândirea și de a concentra acțiunile opiniei noastre publice în scopul unei apărări serioase și legale față de primejdiile, cari *mai rânjesc și azi* către noi și cultura noastră, printre paragrafii *legii școlare*.

Aceste fie zise mai mult „pro domo”, față de echilibristica morală, în care balansează azi chestia la noi.

* * *

În fața unei legi de Stat poți privi prin două prisme: prin *frica sclavică* de lege și prin *îndrăzneala*, pe care o dă libertatea cetățenească.

Aceste două — frica și libertatea — se eschid reciproc și necondiționat în cuprinsul tuturor acelor organizațiuni sociale, cari la aducerea unei ori altei legi au în vedere scopuri morale și interese adevărat obștești.

Aceasta împrejurare de ordin logic și moral ne inspiră și nouă „îndrăzneala”, de a ne referi la o lege de Stat, nu însă cu gând răsvrățitor, ci pornind din libertatea, pe care trebuie s'o aibă cetățeanul unui Stat liber, și îndemnați de interesul și datoria, pururea legitime, de a ne apăra pe noi și interesele noastre culturale, din adins eschise de legiuitori din cuprinsul amintitei legi.

Nu ne rămâne, deci, altceva de făcut, decât ca — spre a afla și spune cel puțin în parte numărul și măsura durerilor noastre în aceasta privință — să punem urechia la pulzul, ferecat de trei ani de zile, al școlii noastre și dascălilor ei.

*

Nime-ni în lumea asta nu s'a bucurat și nu avea motiv de a se bucura mai mult decât tocmai dascălul nostru popular, la gândul de a i-se îmbunătăți soarta materială. Ușurătatea puerilă a unei corporații de asemenea învățători era să-i

apostoli, mă înțelegeți? Să știți că aveți să dați nutriment sufletesc, dacă nu astăzi, mâine, poimâine, oamenilor ăloră blăjini și cinstiți dela voi. Apoi să vă purtați, frate dragă, ca să fiți la locurile voastre. Nu cu Guy de Maupassant, măi, și nu cu alți decrepiți de ultima modă Aia-i *stricnina* pentru voi, mă înțelegeți? Aia o citește demondena, când vrea să-și excite fantazia și nu omul curat, care fuge de spurcăciuni ca de „Uci-gă-l crucea”. Așa să știți! Curat, frumos, limpede — sublim!” (Va urma).

RECURSIVITATE

Binefacerile zăpezei. Zăpada joacă un rol foarte important în ceea ce privește filtrarea și curățirea aerului atmosferic. Cu fiecare fulg de zăpadă cad la pământ, tot felul de prafuri vătămătoare care înainte de căderea zăpezei, mișunau în atmosferă și pe cari noi le introduceam prin respirație în organism. Câte corpuri înfinit de mici: animale vegetale și minerale joacă într-o veselă rază de soare! În aer se găsesc tot felul de corpuri: bumbac, lână, polen, silice, fier, plumb, oțel, granit și nenumărați germeni: bacterii și microbi, cari caută cu o lăcomie oarbă terenul de cultură.

Printr'o simplă acțiune de iritațiune, praful atmosferic pare susceptibil a pricinui catarul, bronchita, slăbirea văzului și alte boale. Zăpada însă în cădere, curăță microbii acestor boale ferindu-ne de a le contracta.

răpească până la nesocotință, de a trimite adresă de omagiu și grațitudine marelui farsor politic, aflător p'atunci în fruntea ministrului de culte. Par'că acelaia tocmai de soarta dascălului român îi ardea! Dar cum stăm azi cu partea aceasta, așa zisă personală, a dascălului românesc?

Despre aceasta ne vorbește elocvent împrejurarea, că decând e dascăl și școală românească pe lume, nu s'a putut vedea un număr mai mare, decât azi, de învățători, cari de pe terenul de activitate și beneficiu să se retragă în pensiuine. Dascălul român azi d'abia așteaptă să împlinească cei zece ani statutari pentru a se refugia în pensiuine.

E asta stare normală? S'o ascriem oare starea asta micimei de suflet a învățătorimii noastre? Ba! Cui dară? Numai situațiunii excepțional de grele, pe care a creat-o noua lege școlară: prin sarcinile și pretențiunile sale nefirești sub raportul psihologic și pedagogic, și prin săcăielile neumane, foarte adeseori îndurate de învățătorii noștri dela Cerber-ii regăști ai școalelor și dela organele politice, cari și ele își arogă acum pe alocurea pretențiuni de iscusință în ale pedagogiei.

*

Dar situația aceasta, cum i-am zice de caracter personal, isvorâtă din noua lege școlară, e numai începutul unei serii de urmări cari se vor înfăptui pe urma legii.

Cea mai apropiată urmare a acesteea este, că școalele fără învățători se vor spori. Cu alte cuvinte: va crește numărul satelor, în cari se va stinge semnul civilizației de azi: școala.

Așa credem, promovarea atâtor efecte ale legii nu e lucru de adevărat patriotism, și nu poate să servească la altceva, decât să întunece și puținul nimb civilizatoric, ce le-a mai rămas guvernărilor noștri politici.

Treaba lor de cinstea lor; pe noi însă ne doare d'ale noastre nevoi.

*

O altă pacoste pe capul școalelor noastre este, că unele stau sub un control și o influență mai mare, uneori discreționară chiar, din partea Statului, — în măsura adecă, în care ele „se bucură” de un ajutor mai mic, ori mai mare dela Stat.

Ei bine, să presupunem că legiuitorul a avut numai intențiuni curate, de a norma referințele de drept ale școalelor noastre și de a îmbunătăți dotațiunea învățătoarească; — vorba însă e, că nu putem trece sub tăcere felul acela nedrept, uneori plin de șicanare, în care se tâlmăcește și se aplică legea, încât prodesc dascălii în lume de răul bunătăților ce li-s'au pus în prospect.

Dar apoi, să ne întrebăm: Dintre învățătorii rămași la postul lor de muncă și de strajă în ogorul cultural al națiunii noastre, câți vor avea *iscusința*, și iarăși: câți vor avea și *curajul* în fața organelor de control ale Statului, să tragă pe acolo pe unde se cuvine și le dă drept legea, linia demarcativă, care totuși există între ceea ce mult-puțin se poate realiza în spre câștigul de cauză al culturei noastre, și între ceea ce aparține la datoria legală a învățământului de limbă maghiară.

Experiențele, câștigate până aci pe tema acestei linii demarcativă între dreptul meu și dreptul tău, sunt triste. Ele au fost produse prin terorizarea, ce a avut loc la adresa dascălului român și a instituției școlii românești începând deja dela intrarea parțială în vigoare a numitei legi școlare.

De aceea firile refractare din punctul nostru de vedere, s'au sporit mult sub stăpânia scurtă de până aci a pomenitei legi. Tot în aceeași măsură s'au împușinat la număr și caracterele,

cari în trecutul nu tocmai depărtat erau podoaba și motivul celor mai bune nădejdi ale școlii noastre, și se sporește cifra acelor caractere, cari scapătă tot mai mult, când e vorba să țină drept cumpăna între ceea ce are titlu să aștepte neamul românesc și stăpânirea dela activitatea școlii noastre.

O nouă durere a noastră e că, deodată cu asta, decade nivelul cultural al școlii noastre și cauza culturii în mijlocul poporului nostru.

Înainte de a se vota legea școlară dela 1907, se putea constata un îmbucurător pas înainte în deșteptarea satelor noastre, pe urma activității mai puțin ispitite a dascălilor și școlilor noastre.

Azi însă procesul acesta cultural e ațintit locului prin multele și grelele pretențiuni fixate în legea școlară.

Școala noastră de azi și-a pierdut cu desăvârșire viociunea și utilitatea funcțiunii sale pedagogice și culturale și din acest stadiu de imposibilitate morală o ridică, sporadic, numai câte-o energie de oțel întovărășită de inimă de aur.

Unde să mai punem apoi și acea dure-roasă împrejurare, că școala de repetițiune, cu manualele sale în limba maghiară și cu limba sa de propunere exclusiv maghiară, s'a icuit între școala de toate zilele și între viața satelor noastre, va să zică tocmai acolo; unde ar trebui să fie cea mai intimă și mai productivă legătura între instituția școlară și viața poporului!

* * *

Dar la ce am mai sgândări situația, pe care nici altfel nu o putem salva cu un articol, două, ori mai multe, de ziar!

Cât s'a spus aici și în alte rânduri prin organele noastre de publicitate, este tocmai deajuns pentru a signala în acest nou organ seriozitatea primejdiei naționale din o parte, dela care politica militantă și-ar aștepta cel mai serios sucurs: deșteptarea poporului prin școală și aducerea lui prin școală în starea morală-culturală de a-și ști aprecia, reclama și apăra drepturile sale firești pe acest pământ apărat cu brațul și hrănit cu sângele strămoșilor noștri.

Încheiu cu urarea isvorâtă din inimă, ca noul organ „Românul”, pe cât de curat și îndemnător îi sună numele, tot p'atâta de strălucit să se afirme ca paznic treaz, povătuitor înțelept și luptător nebiruit, nu numai pe terenul politicii propriu zise, ci și pe cel cultural, — dar mai ales cultural. — Căci, Doamne mult este de plivit și de răsădit în câmpul nostru cultural, — pentru deșteptarea și luminarea satelor noastre, — mai ales dela noua lege școlară încoace.

GLUME.

La oficiul stărei civile.

Primarul. D-șoară, îmi e imposibil să fac formalitățile de căsătorie, de-oarece logodnicul d-tale e beat.

Logodnica. E adevărat d-le primar, însă când e treaz nu vrea cu nici un chip să se însoare.

*

Un autor dramatic vede ieșind dela teatru, pe un prieten care asistase la reprezentarea unei drame sguduitoare, prezentată de autorul în chestiune.

Prietenul se ștergea cu batista pe față. Autorul foarte interesat, se apropie și-l întreabă:

Ce, te-a mișcat piesa mea atât de mult, încât ți-a dat lacrimile?

— Ași, răspunde prietenul, am asudat, mă șterg de nădușeală.

Glumici.

Felicitări pentru „Românul”

Din multele felicitări pe cari le-am primit la redacție cu prilejul apariției primului număr al *Românului*, reproducem deocamdată pe cele ce urmează:

Vă mulțumesc de bunele urări. Doresc din toată inima an nou fericit și roade folositoare la munca, ce faceți pentru binele neamului nostru.

Dr. Teodor Mihali.

*

Steagul, ce ați ridicat în fruntea luptătorilor naționali, să-l puteți arbora cât mai curând pe cetatea biruințelor noastre în lupta pentru libertate și egalitate.

Dr. Vasile Lucaciu.

*

Vă felicit pentru splendidul număr prim al „Românului”. Salut întreaga redacție cu adevărată frăție. Cu Dumnezeu înainte spre mărirea națiunii române.

Dr. Iuliu Maniu.

*

Mulți ani „Românul”, apărător și luminător neamului.

Colonia și tinerimea română din Viena.

*

Primiți adâncă mea mulțumită pentru mult prețuita telegramă de prietenească salutare. Poporul sârbesc, întocmai ca și celelalte popoare nemaghiare, numai prin luptă constituțională în strânsă solidaritate pot să se ferească și să-și asigure viitorul. An nou fericit.

(În original: Fogadják mély hálámat nagyrobcsült barátságos üdvözlő táviratukért. A szerb nép éppúgy, mint a többi nem magyar ajkú népek csakis szoros szolidaritásban folytatott alkotmányos küzdelem útján boldogulhatnak és biztosíthatják jövőjüket).

Dr. Mihail Polyt.

*

Cu prilejul apariției ziarului d-voastră, Vă salut din inimă frățească și sunt sigur, că întreg poporul conștient al Slovacilor, cu bucurie însufletită vede în d-voastră pe luptătorul, care luptând pentru libertatea poporului român, va fi luptătorul libertății noastre comune, căci una ne este soarta, una suntem la muncă și în lupte. Sărbătoarea d-voastră este sărbătoarea noastră. Vă mulțumesc din inimă pentru aducerea aminte, căci aceasta este nouă dovadă a solidarității noastre infrangibile. D-zeu și norocul dreptilor cu d-voastră.

(În original: Lapjuk megjelenése alkalmából tesvéri szívvel üdvözlöm önöket és biztos vagyok, hogy az egész öntudatos tót nép lelkes örömmel fogadja önökben a harczost, ki a román nép szabadságáért küzdve a mi közös szabadságunknak lesz harczosa, mert egyik vagyunk sorsunkban és egyik munkában és harczokban. Az önök ünnepe a mi ünnepünk. Megemlékezésükért hálás köszönetet mondok, mert az törhetlen szolidaritásunknak új bizonyosága. Isten önökkel és az igazak szerencséje).

Milan Hodsa.

primredactorul ziarului Slovensky Tyzdennik.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Către Români!

Am înființat și vom susține acest ziar ca organ al partidului național român din patrie și al comitetului său central executiv.

Ar însemna o neputință morală ca partidul național român să nu-și aibă organul său de publicitate, chemat să reprezinte și să servească activitatea și intențiile comitetului executiv întru conducerea politicii acestui partid.

Nu va să zică acest organ o întreprindere de concurență față de ziarele românești existente, sau cari se vor mai înființa, ci mai vârtos „Românul” va avea datoria a încheia relațiile de împrumutată încredere și sprijinire între toate organele românești de publicitate, cari servesc cu sinceritate interesele partidului național, identice cu interesele politice ale națiunii române din Ungaria și Transilvania.

Închegarea tuturor aderenților sinceri ai partidului național român într'un mănunchiu puternic pe temeiul unei organizări supuse disciplinei indispensabile la funcționarea oricărui organism social sănătos, — deșteptarea și întărirea conștiinței naționale prin luminarea sufletelor asupra marelui adevăr, că drepturile naționale sunt condițiunea neapărat necesară pentru progresul economic și cultural, pentru fericirea oricărui popor, — sprijinirea cu căldură a tuturor acțiunilor pornite în interesele politice ale națiunii române din patrie — iată menirea acestui organ de publicitate.

Dreptul criticii nu va fi exilat din coloanele acestui ziar, ci dimpotrivă chemarea lui va fi să descopere cu îngrijire defectele și piedecile, cari se pun în calea rodniciei activității politice a partidului nostru, căci acest organ totdeauna va avea în vedere adevărul, că scopul criticii adevărate nu este distrugerea, ci îndreptarea.

Am instituit o comisiune specială, care va avea să controleze, să supravegheze și să conducă acest organ de publicitate în înțelesul celor expuse. Din această comisiune fac parte: dr. Teodor Mihali, dr. Vasile Lucaciu, dr. Alexandru Vaida-Voevod, dr. Iuliu Maniu, dr. Aurel Vlad, dr. Ștefan C. Pop, dr. Ioan Suciu, Vasile Goldiș, dr. Iustin Marșieu, dr. Cornel Iancu, dr. Romul Veliciu, dr. Aurel Lazar și dr. Valeriu Olmđovan.

Dirijarea nemijlocită a ziarului s'a depus în mâinile d-lui Vasile Goldiș.

Cerem pe seama acestui organ al partidului național român din patrie sprijinul tuturor membrilor și aderenților acestui partid.

Pentru comitetul central executiv al partidului național român:

George Pop de Băsești,

președinte.

dr. Teodor Mihali, dr. Vasile Lucaciu,

vice-președinte.

secretar general.

Situația în Europa

Evoluțiuni austriace.

Correspondență particulară din Viena pentru „Românul“.

Predominațiunea de azi a oligarhiei maghiare în Ungaria și în imperiu este productul pe deoparte al politicii externe și pe de altă parte al greșelilor în politica internă din partea popoarelor nemaghiare ale imperiului.

Când în anul 1867 s'a efectuat diviziunea în două a imperiului, dualismul era privit ca un provizoriu; în Transilvania, din partea oligarhiei maghiare, ca o etapă spre uniunea personală, în Cislaitania ca o încheiere mai efectivă a celor două părți ale imperiului și în parte ca mijloc de revanșare pentru Königgrätz. Ori acum în 20 decembrie s'au împlinit tocmai 43 de ani, de când durează acest dualism, dar speranțele legate de el din ambele părți nu s'au împlinit.

În Ungaria alegerile parlamentare din urmă au zdrobit aproape cu desăvârșire partidele uniunii personale și în Cislaitania reprezentanții uniunii personale în sânul tuturor naționalităților și-au pierdut aproape cu desăvârșire terenul de sub picioare. În fața tuturor diferențelor naționale, precum și confesionale, politice și economice, astăzi se poate vorbi de o solidaritate austriacă în contra oricărei relaxări a legăturii dintre cele două părți ale imperiului, de o solidaritate austriacă în contra asupririi conașionalilor din Ungaria, Transilvania și Croația.

Nemții, timp îndelungat cei mai fideli aliați ai oligarhiei maghiare, de când cu nimicirea pseudoliberalizmului capitalist, fie ei germanizaționali, creștini-sociali ori social-democrați, sunt acum cu toții dușmanii sistemului de azi în Ungaria. Dacă aceasta la dâșii, întocmai ca și la Cehi, nu se manifestă totdeauna cu tărie efectivă, aceasta își are explicarea mai mult în rezonanțe de tactică, cari se întemeiază pe contractele naționale dintre aceste două popoare. Germanii vedeau în maghiarism un aliat în contra slavizării, Slavii socotiau maghiarismul tocmai din potrivă ca un zăgaz puternic în contra germanizării. Timp îndelungat se credea, că Germanii își pot susține egemonia în Austria sprijinind dâșii maghiarismul în Ungaria, iară Cehii și Croații își întemeiau speranțele privitoare la pretențiunile lor în chestiunea dreptului public pe faptul, că Ungariei i s'au făcut deja concesiuni în această direcție.

Sed tempora mutantur, et nos mutamur in illis.

Azi stăm înaintea împăcării germane-boeme, care este deja chestiune de timp. Ne aflăm în perioada de decadență a naționalizmului șovinist întemeiat de drepturi de Stat învechite, ne aflăm în era năzuinței tuturor popoarelor austriace spre sinteza unității imperiului și a autonomiei popoarelor, spre desrobirea definitivă a conașionalilor lor din Ungaria și Croația din jugul oligarhiei maghiare. Nemții tot mai mult își aduc aminte de datoriile lor naționale față de frații din Ungaria, Cehii iau poziție cu înverșunare tot mai mare în contra suprimării Slovacilor, Rutenii caută cu mare energie mijloacele pentru a smulge pe conașionalii lor din ghiarele maghiarizării, Slovacii, Croații și Sârbii sunt cei mai înverșunați dușmani ai dualizmului, care-i desparte de frații lor de peste Leitha; chiar și la Evreii Austriei devine tot mai tare opoziția în contra politicii Evreilor din Ungaria, în deosebi în cercurile naționale ale Evreilor tineri se întărește tot mai mult ideea autonomiilor naționale și a unității imperiului, ceea ce se vedează limpede mai ales prin revistele și adu-

nările zioniste. Ideea unității imperiului predominază toate contractele naționale și de rassă.

Cartea lui Aurel Popovici (Die vereinigten Staaten von Gross-Österreich) este azi cel mai cetit op politic, ideea unității imperiului, reprezentată în acest op, a pătruns cu adâncă putere la toate clasele și toate națiunile Austriei, în deosebi la pătura intelectuală mai tineră. Acest fapt trebuie să îndemne toate popoarele nemaghiare ale Ungariei, îndeosebi pe Români din Ungaria și Transilvania, ca să nu slăbească în luptele lor istorice pentru libertatea națională.

Votului universal în Cislaitania trebuie să-i urmeze votul universal în Transleitania, dacă în sfârșit se va iniția o mare agitațiune în acest scop, care să cuprindă toate popoarele nemaghiare din Ungaria. Când apoi majoritatea nemaghiară a populațiunii își va avea reprezentanța sa proporționată în parlamentul ungar, atunci calea e liberă pentru dezvoltarea mai departe. Curentul pentru autonomiile naționale în Austria, năzuințele spre independență ale Croației, regularea definitivă a chestiei provinciilor anexate, toate acestea vor sili și clasele dominante ale poporului maghiar să-și aducă aspirațiunile lor naționale în consonanță cu cele ale popoarelor nemaghiare și cu condițiunile de viață ale monarhiei.

Franța și puterile europene.

Întrevederea dela Potsdam, unde s'a tratat o înțelegere între Rusia și Germania, a provocat o foarte furtunoasă ședință în parlamentul francez.

După-ce mai mulți oratori au încercat să arate poziția izolată pe care o au azi Francezii față de celelalte puteri, d. Pichon, ministrul de externe Franței, a luat cuvântul și a ținut un foarte important discurs, prin care a arătat, că toată acțiunea marilor puteri nu țintește decât la păstrarea păcii universale.

Nimic nu s'a petrecut în Europa de natură a modifica în vre-o măsură oare-care amicitțiile și alianțele Franței, — a spus în rezumat d. Pichon. Acțiunea Franței în Maroc, a fost necesară și s'a făcut de comun acord cu Spania. D. Pichon expune apoi atitudinea Franței față de celelalte puteri.

Întru cât privește Austria, ea n'are interese opuse cu ale Franței; deși aparține unui alt sistem de alianțe, Francezii nu-i sunt adversari de vreme ce urmăresc numai o politică de pace. D. Pichon expune apoi cum s'a efectuat anexarea Bosniei și Herțegovinei: țara era supusă protectoratului Austriei de tratatul de Berlin; când s'a făcut anexarea, Rusia, care la început a protestat, a încheiat în cele din urmă un acord cu Austria, și în cele din urmă puterile semnatare ale tratatului de Berlin și-au dat adesiunea la anexare. De altfel Rusia a știut la acea epocă că nu poate pune la îndoială concursul nostru în aceste circumstanțe.

Tripla alianță a avut pentru menținerea păcii o acțiune decisivă căreia i se aduce uneori omagiu în străinătate și pe care ministrul declară că e dator să o proclame și în parlamentul Franței. Cu Rusia alianța este mai fermă și mai vie ca ori-când. Insuși d. Bethmann Hollweg a declarat catagoric, spre a preveni exagerări, că întrevederea din Potsdam se rezumă în următoarele: din nou s'a precizat, că nici una din cele două țări, Germania și Rusia, nu va intra în combinațiuni concepute în spirit de agresiune reciprocă, astfel, că această întrevedere este o nouă garanție din cele mai solide pentru pacea generală cu atât mai mult cu cât s'a stipulat că nici o atingere nu va fi adusă statului quo în Orient și în Balcani. Nu ne putem simți atinși de acest acord precum nici Rusia nu s'a simțit atinsă în urma acordului franco-german, — a încheiat d. Pichon.

Evenimentele din Portugalia

Din Lisabona se anunță că Sâmbătă împiegații greviști dela căile ferate au ținut o adunare la care a participat și ministrul de finanțe Costa. Ministrul a făcut apel la patriotismul greviștilor, rugându-i să lase să circule cel puțin trenurile cari fac legătură cu străinătatea. Greviștii însă au refuzat. De-alungul țărnelui s'a deslănțuit o furtună puternică, care împiedică circulația vapoarelor.

Se anunță că muncitorii dela fabrica de gaz din Lisabona au proclamat și ei grevă. Guvernul a dat o proclamație către locuitori, îndemnându-i să întrebuinteze cât mai puțin gaz, deoarece muncitorii au distrus gazometrul dela Belem.

Lisabona, 15 c. Poporul indignat din cauza grevei împiegaților dela căile ferate, a spart poarta gării și au pătruns până la locul unde pleacă trenurile, voind să silească pe împiegați să reia lucrul.

Lisabona, 15 Ianuarie. — Se anunță, că greva împiegaților dela căile ferate a încetat. Direcțiunea a urcat lefurile împiegaților dela 60 milreis la 100 milreis pe zi și pe lângă lefa aceasta, fiecăruia împieगत i-se dă un concediu de 20 zile. Direcțiunea căilor ferate a mai regulat orele de muncă și a promis reorganizarea Cassei de pensuni. Muncitorii primesc bilete libere pentru călătorie, iar zilele cât au stat în grevă, li-se socotește ca petrecute în concediu.

Madrid, 15 Ianuarie. — Ziarul „Imparcial“, anunță, că rezerviștii portughezi nu se supun ordinului de concentrare. Autoritatea din Campo-Major a cerut de urgență două companii de ostași, dar guvernul a refuzat cererea pe motiv, că nu dispune de destulă putere armată.

Indemnăm pe onorații cititori a se abona la ziarul „Românul“, organul autorizat al comitetului central executiv al partidului național român din Ungaria și Transilvania.

Abonamentul este pentru numărul de zi:

Pe un an	28	Cor.
Pe 1/2 de an	14	„
Pe 3 luni	7	„
Pe 1 lună	2.40	„

Pentru numărul poporal:

Pe 1 an	4	„
Pe 1/2 de an	2	„

Pentru România numărul

de zi pe 1 an	40	franci
pe 1/2 de an	20	„
iară numărul poporal	10	„

Numărul poporal va apărea în fiecare săptămână Vineri dimineața.

Abonamentele, inseratele și toate scrisorile referitoare la administrarea ziarului se vor adresa: Administrațiunii ziarului „Românul“ — Arad (Str. Battyányi nr. 2), iară scrisorile privitoare la partea redacțională se vor trimite: Redacției ziarului „Românul“ — Arad (Str. Battyányi nr. 2).

Fapte și lucruri din România

Scrisori din București.

Răspântie în viața politică a României.

Sub rubrica aceasta sau sub alte rubrici mă voi sili să dau cititorilor „Românului” o icoană a *vieții* Românilor din Regat, dar în special a *vieții* desfășurate, printr-o concentrare de puteri, în București, centrul culturii românești.

Tot ceiace crește bogăția sufletului românesc din Regat e fără îndoială bogăția întregului suflet românesc — și, dacă nu toți ne putem bucura de roadele, pe cari acest suflet le produce în libertate, trebuie să ne simțim întăriți moralicește prin puterile cari, de ori-unde ar veni, alimentează o singură putere: puterea de viață a rasei românești.

Ca urmare, deci, vom sta departe de lupta de fiecare și a partidelor politice din România și vom veni numai la zile de sărbătoare, în clipe însemnate să arătăm aprobarea și bucuria noastră sau durerea, atunci când prin asta am putea fi de folos.

De preocuparea Românilor din Regat de chestiunile celor supuși, ca *liberal* sau *conservator*, astăzi credem, că nu se mai poate vorbi; de legături *conservatoare* sau *liberale* cu România, din partea Românilor din Ungaria încă și mai puțin. Și bine că au trecut toate acestea.

Cine a urmărit activitatea în orice domeniu produsă în România în deceniul, pe care îl încheiem acum, poate, nu numai să constate, că ceea ce privește viața politică România se găsește la o răspântie, ci încă să-și dea seamă în ce chip timpul și munca omenească au săvârșit aceasta evoluție.

În deceniul din urmă al veacului trecut, spiritul public din România avea o manifestare oarecum de suprafață. Poate tot era numai *suprafață!*

În cultură, o restrânsă clasă socială de *suprafață* ședea înstrăinată de neamul cel mare prin influența unei culturi străine, care, la drept vorbind, nu era o influență adevărată, ci una superficială, întru-cât nu se exercita cu mijloacele și pe căile cunoscute. Școala românească își urma drumul ei domol, fără să răușească, însă, să imprime un pronunțat caracter românesc „culturii românești”. Literatura românească, după o puternică izbucnire de puteri, datorită generației lui Eminescu și generației scriitorilor bătrâni de azi, a intrat într-o tăcere tristă, asemănătoare aceleia, care cuprinde pe un cântăreț, când nu mai găsește ascultători pentru cântecele sale.

În artă, societatea românească, — tot numai cea de suprafață, — era tributara servilă a Apusului; Grigorescu, care pe atunci rostea crezul artei românești, era tot mare, dar puțini o știau aceasta.

În economie nu era o politică pronunțată românească, care să fi urmărit îmbunătățirea și organizarea puterilor de producție ale solului și poporului românesc.

Când în aceste ramuri de activitate lucrurile steteau astfel, se poate deduce

aceea ce s'ar putea spune despre viața politică a acelor vremuri.

Cu începutul acestui veac o putere mare tindea să se înfiripeze la sate: băncile populare; școala sătească capătă o însemnătate tot mai mare și învățătorii pornesc, din inițiativa lor, o activitate în afară de școală, pentru săteni,

Pătura cultă a societății începe să se miște; se nasc și mor reviste pentru crezul nou al literaturii românești. Crezul acesta, fără îndoială se adapă în mare parte din opera săvârșită până atunci de câți-va scriitori, dar de acum el e totodată crezul literar al unei părți tot mai însemnate din pătura cultă a societății românești. Și acum începe să se lege altfel sufletul românesc de pretutindeni. Mai apoi se nasc și trăiesc reviste, cari duc la biruință steagul ridicat în numele acestui crez. Învățământului românesc, culturii românești în genere i-se impune un caracter național tot mai pronunțat. Se deschide o luptă în toată regula împotriva superficialității și indeosebi împotriva influențelor străine în cultură; ochi tot mai sinceri privesc spre țărâni, în care se întrevăd puterile de mâne ale țării. Și conștiința nouă a trebuit să se ciocnească cu conștiința veche isvorită din *nepăsare* pe de-o parte, din *apăsare* pe de alta — și pe ogoare, la sate... — Și... după 1907, s'a simțit încă și mai mult trebuința de a se afirma crezul nou în toate. Guvernele au nevoie de popularitate, care se cucerește prin fapte, prin muncă. Ideile noi nasc partide noi; partidele vechi se înoesc; politicianismul de meserie e boicotat și compromis în tot chipul chiar și prin legi, între cari trebuie amintită legea răposatului Vasile Lascar, care asigură secretul votului în alegeri.

Acum vine un guvern nou, în fruntea căruia se găsesc oameni cu multă garanție morală. Acest guvern, pe care îl dă partidul vechiu conservator, declară, că vine hotărât să completeze aceea ce au săvârșit bun predecesorii.

În programul de curând rostit de d. Petre Carp se găsesc promisiuni surprinzătoare. Se va putea ține de ele? Să sperăm, că da. De altfel d. Carp este cunoscut a fi un om care nu promite niciodată mai mult decât poate ține.

București, 1 Ian. v. 1911.

C. Rosmarin.

Programul noului guvern

Declarațiile d-lui P. P. Carp.

Iată declarațiile pe cari le-a făcut d. P. P. Carp, primul ministru al României, privitor la programul de activitate al noului guvern:

Pentru meseriași vom modifica în așa fel legea, ca să asigurăm și pe meseriași lucrători și pe patroni.

Vom lua măsuri, ca administrațiile să nu fie asupritoare pentru meseriași.

Vom asigura pe muncitori contra accidentelor și ne vom sili să-i asigurăm și pentru bătrânețe.

Predecesorii noștri ne-au lăsat o situație financiară bună, grație căreia putem să venim în ajutorul meseriașilor.

Pentru țărani vom căuta să sporim proprietatea mijlocie, prin împărțirea proprietăților de mână moartă.

Am credința, că dacă la 1907 erau mai mulți țărani cu proprietate, nu se făcea marea turburare.

Vom lua măsuri, ca în viitor Casa Rurală să 'si facă datoria și să dea țărănilor spre cultivare toate moșiile ce le cumpără, iar nu să le exploateze ea.

Tot pentru țărani vom veni cu un proiect de lege, prin care voi suprima impozitul funciar pentru proprietățile mai mici de șase hectare.

Știm că scumpirea traiului apasă pe mulți. De aceea vom lua măsuri, ca prin modificarea tarifului vamal și a tarifelor de căi ferate să ieftinim mijloacele de trai.

Sporindu-se veniturile cetățenilor, vor spori și ale Statului și de aceea ministerul domeniilor va avea o altă organizare.

Ministerul lucrărilor publice va avea să se ocupe de sporirea liniilor de cale ferată.

Vin acum la o parte scumpă inimei mele.

Vom face reforma administrativă așa, ca administrația să fie a țării, nu o armă de luptă a partidelor.

Acestea toate pot fi îndestulătoare pentru a asigura liniștea înăuntru.

Pentru a fi feriți de atacurile ce ne pot veni din afară, vom întări astfel armata, ca prin puterea și vitejia ei să fim la adăpost sigur. (Aplauze prelungite).

Aprecierile d-lui Tache Ionescu.

Imediat ce au apărut declarațiile d-lui Carp, *Viitorul* a solicitat și obținut dela d. Take Ionescu, șeful partidului conservator-democrat, un interview asupra programului noului guvern.

D. Take Ionescu se arată sceptic în ceea ce privește făgăduiala „vagă” a d-lui Carp despre modificarea legii meseriașilor și despre asigurarea muncitorilor contra bătrâneților. Făgăduiala că va împărți proprietățile de mână moartă, o consideră ca împrumutată dela partidul conservator-democrat și liberal.

Reforma administrativă, așa cum vrea s'o realizeze d. Carp, — a declarat d. Take Ionescu, — va rămâne un vis neîmplinit, de oare ce în această privință există neînțelegere între șef și partid!

Șeful partidului conservator crede de-asemena că nici scutirea de impozitul funciar a proprietății rurale mai mici de 6 hectare n'o va putea face, de oarece d. Carp nu va putea sta atât la putere, încât să prezinte un budget alcătuit de guvernul său.

Totuși acest punct îl bucură pe d. Take Ionescu, de oarece el însemnează că conservatorii și-au dat adesiunea anticipată la reformele financiare, pe cari le vor face partidele democratice.

Litere. — Științe. — Arte

Noaptea 'n sat.

E roșu ceru 'n asfințit,
Apusu-i vâlvătae;
Eu trec pârleazul să mă duc
La mândra mea bălae.
Sus printre norii alburii,
Aprinse-s mândre stele.
Și 'nlăcrămate 'mi par acum
Ca ochii dragei mele.

Pe vârfuri stoguri de lumini
Ard vreascuri în vâpae,
Ca dragostile mele ard
De-un dor ce 'n piept mă tae.
Și plânge 'n rariști un caval
O doină plângătoare;
Iar fetele cântând se duc
In sat la sezătoare.

Din umbra nopții se desprind
Cei dragi, cu doruri multe!...
Copiii lângă foc s'au prins
Tilınca s'o asculte.
De cântece și glume 'n ș'r
Adoarme satu 'n vale,
Pe când în sufletu-mi pustiu
Se sbate-un dor și-o jale!...

Dar totul n'are spor pe fus,
Flăcării sunt de vină!...
Și focul arde pâlpâind
O palidă lumină,
Mereu se 'nvârte hora 'n drum,
Tilınca plânge 'ntr'una...
Când peste sat coboară 'n cet,
Ca o craiasă, luna!...

Const. A. Giulescu.

Revista revistelor.

În vremea din urmă, au apărut în România o mulțime de reviste noi. Interesant e faptul că semnul de distincție al tuturor acestor reviste este caracterul lor general. Revistele curat literare au început să devie tot mai rar. E îmbucurătoare această complexitate de preocupare ce a început să stăpânească publicistica din Regat.

Cea mai nouă revistă este *România Viitoare*, de sub direcțiunea d-lui Alex. Bădărău, fost ministru de justiție în precedentul minister conservator.

Primul număr al acestei reviste publică articole foarte interesante iscălite de d-nii A. D. Xenopol, profesor universitar, Al. Bădărău, N. Cosăcescu, Gr. Patriciu, M. Stroescu, I. Clinciu, Th. M. Speranță, Florian Crasan, dr. Saabner-Tuduri, etc. privitoare la chestiuni economice, agricole, școlare, artistice, politice, literare, naționale, etc.

Tot acest prim număr cuprinde și un articol privitor la „Sbuciumările Românilor de peste munți“, din care extragem cele ce urmează:

„Din neînțelegerea ce există între cele două curente poate să se nască o mare primejdie națională, căci, în fața acelei deosebiri de vedere în ale conducerii, cele trei milioane și mai bine de Români rămân fără busolă de orientare și sunt amenințați să rătăcească. Pentru a evita acest pericol național, noi, cei d'aici, nefiind în focul luptei și putând judeca cu mai mult sânge rece, ne permitem a sfătuî pe tineri să fie mai răbdători și mai puțin agresivi. *In acelaș timp mai îndrăznim să susținem că existența a două centre conducătoare este inadmisibilă, așa că privirea noastră a tuturor, nu poate fi îndreptată decât spre partidul național*

român, care fără nici o șovăire, a lucrat potrivit programului său, stabilit de toate conferințele naționale, dela 1881 și până azi.“

Dar despre aceeași chestie citim cele ce urmează în ultimul număr al „*Vieții românești*“ una din cele mai mari și mai răspândite reviste din România:

„N'am spus până acum nici un cuvânt asupra disensiunilor ce s'au manifestat prin presa de peste munți.

Nu că noi n'am fi regretat aceste disensiuni, sau că nu ne-am fi format o părere în această privință.

Dar am socotit, că prima datorie a noastră, a celor din Regat, este de a contribui, în măsura puterilor noastre, la păstrarea bunei înțelegeri și a unirei în acțiune a tuturor Românilor din Ardeal, și orice intervenție prin publicistică poate numai să învenineze aceste disensiuni,

Din nenorocire, o parte din presă, de aici și chiar de peste munți, a pomenit și numele „*Vieții Românești*“ și a dlui Stere, învinuindu-ne că am fi susținut acțiunea „*Tribunei*“ din Arad.

Această confuziune, credem, voită, — nu ne convine, și sântem siliți să facem o declarație categorică.

Nu numai că nu simpatizăm cu acțiunea întreprinsă de „*Tribuna*“, și nu numai că o socotim neîntemeiată (și în această privință cei interesați se pot informa chiar dela frunțașii comitetului național), dar credem că această acțiune nu poate folosi decât dușmanilor cauzei naționale, indiferent de motivele inițiatorilor ei.

Dacă oriunde o acțiune politică nu poate reuși fără disciplină și fără unire, în condițiunile speciale ale luptei politice din Ardeal și Ungaria, disensiunile de natura aceasta pot avea urmări dezastruoase. Am ținut numai ca atitudinea noastră să fie lămurită pentru oricine.

Și nu vom mai reveni.“

Și dincoace de Carpați a apărut zilele acestea o revistă nouă. Titlul ei este: „*Cultura creștină*“ și apare la Blaj, la 1 și 15 ale fiecărei luni, afară de lunile Iulie și August.

Comitetul de redacție se alcătuește din d-nii dr. Ioan Sâmpăleanu, Ștefan Roșianu, dr. Victor Macaveiu, dr. Alex. Niculescuși dr. Alex. Rusu.

Articolul program, după ce se arată primejdia ce-o prezintă azi pentru popor propagandele socialiste și anti-dumnezești, continuă astfel, precizând scopul urmărit de noua revistă:

„La de acestea ne-am gândit, în primul rând, când am hotărât să redigiăm „*Cultura creștină*“ la năvala necredinții religioase și morale, cesgduie stălpilor și amenință cu dărîmarea și zidurile cetății poporului nostru românesc.

„Și, de aceea, „*Cultura Creștină*“ se va sili să fie o oglindă clară a întâmplărilor ce ating religia și cultura creștină, un raportor fidel care, prin informații autentice, să pună în adevărata lor lumină năzuințele de distrugere ale feluritelor puteri dușmane credinței creștine. Și, de aceea, apelăm și în acest loc, la presa noastră, în al cărei interes nu poate fi lupta în potriiva bisericii și a creștinismului peste tot, ca să fie băgătoare de seamă, căci pericolul e poate mult mai mare, și mai aproape, de cum s'ar putea crede. Cuvintele de foc ale Scripturii din vremea prorocului Daniil pot fi, azi-mâne, actuale, și pentru viața poporului nostru.“

Revista se tipărește în tipografia seminarului teologic greco-catolic din Blaj.

Petrecri.

Joi 19 Ianuarie, în ziua de Bobotează, comitetul domnișoarelor: „Reuniunea femeilor din Arad și provincie“ va aranja al patrulea matineu, în sala cea mare a hotelului „Crucea Albă“.

Venitul serbării, se va întrebuița pentru clădirea unei școli de fete în Arad. Iată programul acestei serbări:

1. a) Moskowsky Valse, b) Doine naționale, cântate la pian de d-na Hortensia Velici.
2. Eliade Rădulescu „Sburătorul“ legendă recitată de d-na Marilina Bocu.

3. a) Bizet „Habanera“ din „Carmen“, b) Șorban, „Insura-m'ăși însura“, c) Doină, „Mândruțică de demult“, cântate de d-șoara Florica Cioran. Speranță, „Cine-i Nuhăm“ recitat de d. C. Cihan.

4. Jocuri românești: a) „Hora“, b) „Chindia“, c) „Hațegana“, jucate de d-șoarele Anica Burdan, Florica Crișan, Livia Dumitrescu, Anicuța C. Pop, Georgina Pop, Zenuța Popovici, Angela Radovan, Stela Suci, Marioara Trailescu, Livia Vațan, Viorica Ursu.

Inceputul la 5 ore d. a. Dupăcum se vede programul e cât se poate de bogat și interesant. Îndemnăm deci pe toți bunii români, să asiste în cât mai mare număr la această serbare, dată pentru un scop atât de nobil și înălțător.

Politica în Ungaria.

Delegațiunile. — Reforma militară. — Dieta. — Discuția băncii. — Ridicarea plăței deputaților.

La 24 Ianuarie se va întruni comisia delegațională ungară. La ordinea zilei va fi reducerea anilor de serviciu militar dela 3 la 2 ani. Inovația aceasta va sili ridicarea numărului miliției dela 103.000 la 154.000, în timp de pace. Natural că cu această modificare a regulamentului vor crește și cheltuielile de întreținere ale armatei, deocamdată cu 80 milioane de coroane, iar după aceasta câte 10 milioane anual. Toate acestea vor provoca opoziție în parlamentul ungar și va îngreuna mult poziția guvernului. Opoziția va începe iarăși revindcărea naționale și va cere dela guvern împlinirea promisiunilor făcute în mesagiul tronului și în programul său.

După știrile din Viena, opoziția vrea să prelungească discuția numai până la mijlocul lui Februarie, ca să silească guvernul să ceară un nou provizoriu.

Partidul muncii a cerut prelungirea ședințelor cu 1 oră deocamdată, dar probabil se vor introduce și ședințe paralele, dacă opoziția va continua cu obstrucția.

Din ambele partide se fac mari pregătiri de luptă și oratorii cei mai distinși vor lua parte la discuție. Din partea partidului cossuthist foștii secretari de stat Désy Zoltán, Mezössy Béla și Polonyi var vorbi de asemeni. În săptămâna viitoare va răspunde ministrul de finanțe Lukács.

De asemeni se zvonește, că părinții patriei cer ridicarea plăței de deputat. Propunerea a venit dela partidul muncii, și natural a fost primită și de opoziție. Plata de până aici a fost 6400 cor. anual, iar de aici înainte va fi 14000 cor. E mai mult ca sigur, că proiectul referitor la ridicarea plăței va trece cu unanimitate prin parlament.

Ultimele informațiuni

Ara d, 16 Ianuarie n. 1911.

De-ale noastre.

— **Premiul „Românului“.** „Românul oferă un premiu de 400 cor. pentru cea mai bună lucrare scrisă în care se va răspunde la următoarele întrebări:

„Cari legi ale Statului-Ungar sunt în contradicție cu principiile programului național-român? Prin cari dispoziții ale lor și în ce măsură vatămă aceste legi drepturile firești și interesele națiunii române din Ungaria și Transilvania? Ce urmări au aceste legi pentru dezvoltarea normală și prielnică a însuși Statului-Ungar?”

Termenul de concurs este până la 1 Aprilie n. 1911. Lucrările se vor trimite până la această dată la redacția ziarului „Românul”. Comitetul de redacțiune al ziarului va numi o comisiune, care va cerceta lucrările trimise și care va hotărî, avându-se în vedere cea mai bună lucrare, cui să se acorde premiul. La manuscrisul neiscălit, să se alăture în plic sigilat numele autorului. Rezultatul concursului se va publica în ziarul nostru. Lucrarea premiată rămâne proprietatea ziarului „Românul”.

— **Deces.** Aflăm cu părere de rău, că Mihail Rațiu, preot ortodox român în Pilul-Mare, a încetat din viață în ziua de 3/16 Ianuarie, în vârstă de 79 de ani. Transmitem mult încercatei familii, cele mai sincere condoleanțe.

— Redacția „Românul” în nemărginita sa iubire față de cel mai încercat luptător, a trimis d-lui V. Lucaciu următoarea adresă telegrafică:

Dr. Vasile Lucaciu

Laczfalu, Felsöbánya.

Cu drag și mândrie adresăm neîntrecutului anteluptător urările noastre de noroc și fericire. La mulți ani!

Redacția „Românului”.

— **Tirajul neașteptat de mare pe care l-a avut primul număr din „Românul” a făcut poate ca expediția regulată a acestui număr să sufere într-o câțva.**

Toți abonații noștri, cari din greșală n'au primit Românul sunt rugați să facă cunoscut faptul administrației spre a fi satisfăcuți.

In același timp făgăduim numeroșilor noștri abonați și cetitori, că pe viitor nu vor mai avea de suferit nici o întârziere în primirea ziarului.

— **La Budapesta face mare senzație declarațiile lui Habár Mihály, că i s'a stors retractarea în procesul miniștrilor Andrássy și Apponyi și în ceea ce privește pe d-nii Wekerle, Kossuth și Saterényi.**

— Cu privire la Românul citim cele ce urmează în confratele nostru Libertatea din Orăștie:

Totuși, cunoscând pe d. Goldiș ca pe un distins purtător de condeiu, un scriitor învățat și meșter, nădăjduim, că noul ziar va putea risipi temerile și nedumeririle ce-i premers nașterii, prin o ținută mai presus de orice patimă, de orice dor de hărțuială, care dăgustă, ci va fi o lumină națională, pe care s'o primească cu drag fiecare Român în casa sa și s'o pună cu plăcere pe masa sa. Așa să fie! Și așa este! Și așa va fi!

— „Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român” face în revista „Transilvania” un călduros apel către Români, rugându-i să-și rescumpere felicitările de Anul-Nou în folosul Muzeului Asociației.

Muzeul având fonduri restrânse, nu-și poate procura, la orice moment, obiectele prețioase de mare însemnătate etnografică și istorică. Aceste omori ale trecutului nostru cultural sunt adunate cu sârguință de streini, pe când ele ar trebui strânse treptat-treptat în Muzeul național.

* Aceiași Asociațiune publică un concurs pentru „premiul Andrei Murășan” de 300 cor., pe 1910.

Concursul admite orice lucrare literară, tipărită în Ungaria în cursul anului 1910.

Concurenții trebuie să trimită până la 1 Aprilie st. n. 1911, biroului Asociațiunii în Sibiu (str. Șaguna Nr. 6), cinci exemplare din lucrările lor.

— D. dr. Iosif Popovici a descoperit un nou exemplar din evangheliarul lui Coresi. Acest evangheliar se află în biblioteca muzeului național din Budapesta, sub semnătura R. M. K. II. 85. El e compus din 32, caete de câte 8 foi unul, afară de caetele 30 și 32 cari au numai câte 6 foi. Acest evangheliar este complet, curat, frumos și nepicat cu ceară.

D. dr. Andrei Macavei a deschis cancelaria advocațională în Gherla (Szamosujvár), strada Apei Nr. 51 vis-a-vis cu biserica română.

— Reuniunea femeilor române din comitatul Hunedoarei, care a înființat: *Atelierul de țesături și cusături românești la Orăștie*, în dorința de a da cât mai mare întindere acestui atelier românesc, a înaintat un călduros apel către direcțiunile tuturor băncilor românești, rugându-le să li-se voteze o sumă cât de modestă, pentru scopurile și trebuințele acestui atelier. La rândul nostru, rugăm pe toți dnii directori ai băncilor românești, să țină în seamă cererea atât de justificată a „Reuniunii femeilor române” dând astfel posibilitatea să se desvolte o operă curat națională.

— **Fondul pentru prelegeri populare la sate.** Comitetul central al „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român”, în ședința dela 30 Iulie 1910, a votat suma de 2000 coroane, care se va distribui în părți egale de câte 100 coroane, între 20 despărțăminte ale Asociațiunii, — în scop de a se înființa prelegeri populare pentru răspândirea culturii la sate.

Pentru ca aceste despărțăminte să poată fi împărțite cu ajutorul de 100 coroane, trebuie să aibă în vedere principiile călăuzitoare și condițiile pe cari vor urma a le îndeplini într-o atințarea scopului.

Astfel comitetele vor ține prelegeri și în acele sate, unde nu s'au ținut nici prelegeri, nici adunări cercuale; și vor sfătui pe învățători să aranjeze șezători la sate Duminicile și sărbătorile.

Prelegerile populare vor fi libere, nu citite și cu demonstrațiuni practice.

Asupra subiectelor de mare însemnătate, precum: cultura pământului, viei legumelor, pomăritul, stupăritul etc., se vor arăta diferite mașini și se vor da exemple practice de procedare.

Cele mai bune prelegeri vor fi publicate în foaia și Biblioteca populară a Asociațiunii.

Comitetele vor face propagandă pentru a câștiga noi membri cari se vor înscrie cu taxa de 2 cor., în schimbul căreia vor primi 10 broșuri și un calendar în fiecare an.

Prelegerile vor fi conduse de un delegat al comitetelor cercuale. Acestea vor compune lista prelegerilor indicând comunele, în cari vor fi ținute și numele conferențiarilor. Listele se vor înainta comitetului central cel mult până la 1 Martie 1910, arătând dacă doresc să fie împărțite de ajutorul de 100 coroane. Acele despărțăminte cari nu vor înainta lista prelegerilor până la termenul indicat, nu vor putea beneficia de acest ajutor.

Comitetele vor da deosebită importanță tovarășilor sătești, făcând propagandă în acest scop; iar celor cari vor reuși să formeze aceste tovarășii, li-se vor da premii ca încurajare.

Se vor înființa agenturi și biblioteci populare și cât mai multe expoziții etnografice de produse agricole, de vite etc., cari s'au dovedit foarte necesare culturii poporului.

— **Răscumpărarea felicitărilor de Anul-nou.** Cu ocaziunea răscumpărării felicitărilor de Anul-nou, au mai contribuit următorii domni: dr. George Adam 5 cor., Atanasiu Dămian 2 cor., și Alexandru Hodăgiu 1 cor. — *Timișoara*, 14 Ian. n. 1911. Romul Cărăbașiu, directorul desp. Timișoara „Astra”.

— **Rectificare.** Suntem rugați să publicăm următoarele: Subscrisul nu sânt identic cu avocatul dr. Teodor Popescu, care a deschis cancelaria advocațională în Reghinul-săsesc — Cu stimă: dr. Teodor Popescu, avocat în Făgăraș.

Din patrie.

— *Din Budapesta ni-se anunță, că noul împrumut ungar de 200 milioane de coroane a fost acoperit în Germania, Austria, Ungaria, Belgia, Elveția și Olanda, cu o suprasubscripție foarte mare. Ministrul de finanțe Lukács a declarat, că marele succes al Ungariei cu acoperirea noului împrumut se datorește reîntoarcerii Ungariei la politica dualistă.*

— **Un proces interesant.** Pe vremea când biserica românească ortodoxă și biserica sârbească din Ungaria erau unite, patriarhul din Carlovița instituit un fond, din care să se dea anual trei burse de câte 1000 coroane la 3 studenți greco-ortodoxi. În actul de fundațiune se stipula, că una din aceste burse va trebui să se dea neapărat unui tânăr român din Transilvania, Cele două biserici despărțindu-se, patriarhul din Carlovița de pe vremuri, a acăpărat întreg fondul, declarându-l proprietate a bisericii sârbești. Mitropolitul român Mețianu a dat în judecată patriarhatul sârbesc, reclamând să se plătească bisericii românești a 3-a parte din veniturile pe 23 ani ale fundațiunii în chestiune.

Tribunalele de întâia și a doua instanță au dat câștig de cauză bisericii românești iar Curia regească a confirmat Vineri sentința, osândind patriarhatul sârbesc, să plătească I. P. S. Sale mitropolitului Mețianu suma de 150.000 coroane.

— Iaponezii, popor cu o cultură străveche, izolați de veacuri de europeni, au atras atențiunea lumii civilizate asupra lor abia în timpul din urmă, cu lupta eroică, impozantă ce au dat-o împotriva Rușilor. Arta a ajuns la ei, la cel mai înalt nivel. Inșă arta lor frumoasă și gingașă, purtând un caracter deosebit, deși interesantă, rămâne neînțeleasă multă vreme. Societatea industrială maghiară a luat asupra sa angajamentul de a populariza arta industrială a japonezilor și a ne familiariza cu caracterul exotic de stilizare și decorare al acestui produs de artă orientală. La orice caz, va fi o minunată galerie de obiecte artistice, cam exotice adevărat, dar frumoase și purtând pecetea artei orientale. Expoziția s'a deschis Sâmbătă în Budapesta în localitatea „Muzeului de industrie maghiară” de pe str. Ülői.

— Se anunță din Hajdúböszörmény, că poliția a prins o bandă de hoațe, care exploatănd buna credința negustorilor, sub pretextul cumpărării, puneau mâna pe tot ce era mai prețios, cutriând toate târgurile săptămânale de pe bărganul ungușesc.

Ultima dată au cercetat piața din Mișcolț unde au fost prinse.

E interesant, că cei păgubiți, abia dela poliție luaseră cunoștință, că fuseseră furați.

— **Conu Vészi (Weisz) în Berlin.** Este stiut, că pe vremea guvernului Fejérváry vestitul Vészi József, publicist originar din Arad, până atunci redactor-proprietar al ziarului „Budapesti Napló” s'a vârit în fruntea secției de presă dela Ministerul Presidial, unde a găsit o plată grasă din fondul de reptilii și pe de-asupra un rang de consilier ministerial, drept răsplată pentru bunele servicii de „Leib-lude”.

Baronul Fejérváry într-o bună dimineață cedă puterea d-lor Wekerle et consortes. Conu Weisz-Vészi însă a știut să se asigure din vreme, luând concediu pe șase luni și plecând în străinătate. În Berlin, unde află teren prielnic, d. Vészi înființă un birou de informații „patriotice” și ca urmare, peste un an cine îi pune la dispoziție conului Vészi o dotațiune de 30.000 coroane pe an? Guvernul Andrássy.

Și o ducea bine Vészi al nostru.

Se vede, că d. conte Khuen-Héderváry are bani și mai mulți. Cel puțin aceasta reiese din știrea ce o primim, că d. Vészi editează acum o revistă sub denumirea de „Jung Ungarn”. Programul revistei se zice, că ar fi „să ducă un rol însemnat în acea campanie înverșunată, care o poartă cele mai distinse energii „maghiare” (nem Thöhhötöm?) împotriva răuvoitorilor țării noastre.

Câți bani o să înghită „Jung” numai Dumnezeu știe.

Din România.

— **Ordin de zi regal.** M. S. Regele României a dat următorul ordin de zi către armată cu ocazia anului nou:

Ostași,

Tara nu cruță nici un sacrificiu pentru întărirea armatei, având nestrămütata credință că sântei ori când gata a împlini înalta voastră chemare.

Ultimele manevre au dovedit din nou că Regatul se poate rezema cu siguranță pe puterea militară.

Vă mulțumesc dar călduros pentru munca voastră stăruitoare și pentru toate silințele ce ați desfășurat în cursul anului care s'a sfârșit. Rămâneți, ca și în trecut, însuflețiți de simțământul de datorie și de spiritul de disciplină. Iubiți pe șefii și pe frații voștri de arme, păstrând un devotament pentru patrie și tron.

Gândiți-vă neîncetat la jurământul vostru, care trebuie să fie adânc întipărit în inima voastră.

Astfel veți fi deapurarea siguri de dragostea mea și veți binemerita recunoștința țării.

Din tot sufletul vă urez ani mulți, sănătate și fericire.

Dat în București, la 1 Ianuarie 1911.

Carol.

— **Decorarea d-lui Augustin Paul.**

Din București ni se scrie, că M. Sa Regele Carol a decorat pe d. Augustin Paul secretar la consulatul general român din Budapesta cu ordinul „Coroana României”.

Din parte-ne felicităm și noi pe d. A. Paul pentru distincția bine meritată ce i s'a acordat.

— **Statuia lui Carada.** Comitetul pentru ridicarea unui monument lui Eugeniu Carada a încredințat marelui sculptor francez Dubois execuția acestui monument.

Statuia lui Carada va fi ridicată în curtea Băncii Naționale.

Din străinătate.

Nou atașat militar sârb la Belgrad. O telegramă din Sofia anunță, că majorul Voniceff a fost numit atașat militar la Belgrad, în locul căpitanului Kissos transferat la București. Colonelul Papadoff, atașat la Viena va fi rechemat la Sofia.

— Zilele acestea și-a finit ședințele, comisia instituită pentru controlarea datelor lui Peary,

pretinsul descoperitor al polului nord. Comisia a fost foarte scrupuloasă și a studiat toate datele principale înaintate de descoperitor. Verdictul adus de comisie, a fost defavorabil pentru Peary, căci s'a dovedit că n'a ajuns la polul nord, ci mai trebuiau încă 16 sau 20 kilometri până la el. Peary a fost combătut de asistență, și mai ales de membrul Robert, care a criticat și distincțiunea nemeritată a falsului descoperitor.

La întrebările adresate lui Peary, acesta a răspuns cu o indoială. Căpitan Bartlett, îi este martor că a ajuns la pol, și probă despre aceasta, e faptul că a refuzat pe acest căpitan să-l însoțească în această expedițiune, de teamă ca dânsul să nu spună la un moment dat, că el ar fi descoperitorul polului nord.

— Sub influența curentului modern s'au făcut multe prefaceri și în Turcia. Intre altele s'a introdus și obligativitatea serviciului militar. În virtutea legii acesteia, tot bărbatul întreg la trup, e dator să-și facă serviciul militar la etatea de 24 ani. În Turcia sunt însă nenumărați eunuci. S'a spus la început, că fiind și ei bărbați, sunt datori să-și facă serviciul militar. Eunucii au început însă o luptă înverșunată, în care cu citații din Coran arătau, că ei nu sunt bărbați. Intre altele, Coranul spune, că nici un bărbat străin nu poate să intre în harem, lor însă le este permis acest lucru și deci ei nu mai pot fi priviți ca bărbați. Autoritățile au trebuit să cedeze acestor argumente, și-au decis, că eunucii nu sunt obligați să facă serviciu militar.

— Principele Danilo, moștenitorul tronului din Muntenegru e hotărît să renunțe la tron în favoarea fratelui său mai mic Mircea. Peste puțin principele Danilo va întreprinde o călătorie la Petersburg, întorcându-se va renunța în mod formal la tron. Cauza acestei renunțări ar fi, căsătoria lui fără copii cu o principesă de Mecklenburg.

De-ale administrației rusești. Din Petersburg vine știrea, că comisiunea de anchetă presidată de prințul Gorciacof, a descoperit noi mari fraude în administrația liniei ferate transbaicale. Suma defraudată trece peste 30 milioane ruble. Se spune, că mare parte din această sumă a fost defraudată încă în timpul războiului ruso-japonez. Carpov fostul director al liniei ferate transbaicale, aruncă răspunderea acestor fraude pe subalternii săi. Comisiunea de anchetă și-a suspendat însă ședințele în urma propunerii guvernatorului general din Irkutsk, care a arătat, că darea în vileag a acestor fraude mari, ar întări agitațiunea revoluționarilor. Acum ancheta continuă și se crede, că și guvernatorul din Irkutsk este compromis în aceste fraude.

Conan Doyle — Sherlock Holmes. Cerebrul scriitor al minunatelor romane intitulate „Sherlock Holmes” e chemat la muncă, și-a oferit serviciile sale prețioase agenției secrete din Londra. I-se dă ocaziune de data aceasta să-și practice miraculoasele sale apucături și fabuloasa sa putere de invenție urmărind cea mai periculoasă și mai tainică societate anarhistă dela Honndsitch. Cu neîntrecuta sa subtilitate în cercetări, cu logica sa puternică și desvoltatul său miros polițienesc, nimeni altul nu era mai indicat pentru asemenea întreprindere. Se crede chiar că a și aflat punctul de plecare, descifrând la rândul său o epistolă arsă, din care deduce, că urmele conjurațiilor duc la Paris și Amsterdam.

Cu atențiune încordată așteptăm vești noi despre noile descoperiri de data aceasta reale ale distinsului scriitor și detectiv Conan Doyle.

Parlamentul ungar.

Ședința dela 14 Ianuarie n. a Camerei.

Budapesta, 14 Ianuarie.

— Dela corespondentul nostru. —

Azi s'a desbătut în parlament asupra propunerii făcute de contele Ștefan Pálffy și tovarășii lui de principii din partidul muncii, ca ședințele să se prelungească cu 1 oră. Opoziția, ca să arate, că nu îi este teamă, și că are oratori de ajuns, s'a ridicat și a votat pentru propunere. Ca urmare desbaterile vor dura de acum înainte

5 ore, adică cu o oră mai mult ca până acum.

Au luat cuvântul doi inși, Kelemen Béla din opoziție, care a vorbit timp de o oră în aplausele opoziției. După el a urmat baronul Iuliu Madarassy-Beck, din partidul muncii. Cuvântarea oratorului a fost pricinuită de contele Apponyi, care i-a provocat pe aderenții băncii comune să-și trimită oameni specialiști, cari să arăte cu argumente științifice necesitatea și avantajul băncii comune. Kósuthistii și-au precizat punctele lor de vedere prin graiul profesorului universitar Földes.

Földes a aflat un rival puternic în fostul său elev, baron Madarassy-Beck, care a arătat multă pricepere în cauză cu toate că vorbea pentru prima oară în parlament.

Chiar și foile opoziției, îi recunosc competența și talentul de orator. În același timp oratorul dovedește avantajul susținerii băncii comune prin dividendele, ce se dau la băncile mari din lume, dintre care banca Austro-Ungară dă cele mai ici dividende adevăcate numai 5.81%. E un fapt acesta, care arată că sus zisa bancă nu servește într-o atâta interesele acționarilor, ci mai mult ale țării. A făcut aluziuni la Kossuth, Battyányi, cari au luat cuvântul în chestie personală.

După aceasta a urmat interpelațiunea lui Abraham Dezső în chestia scumpirei sărei.

Ședința s'a sfârșit la ora 1 și ³/₄.

*

Ședința dela 16 Ianuarie.

Ședința se deschide la orele 11 și un sfert.

Prezidează: Kabos Ferenc.

Opoziția, cu toate că a votat pentru prelungirea ședinței, arată, că voiește să facă obstrucție.

Înainte de ordinea de zi a luat cuvântul Ugron Gábor în chestia imunității deputatului croat Banjanin. A răspuns apoi Földes baronului Beck la atacurile acestuia din ședința trecută. Vorbește apoi kossuthistul Gedeon Aladár pentru banca autonomă și guvernamentalul Hegedűs Loránt pentru banca comună.

După aceștia, se ridică Francisc Kossuth în chestie personală și face unele destăinuri senzaționale. Spune că coaliția de aceea a ridicat cvota, pentru că Sieghardt a declarat în numele ministrului prezident austriac, că ridicarea cvotei va fi resplătită nu numai cu compensații de drept public, ci și militare. Declarațiile acestea ale lui Francisc Kossuth au stîrnit mult răs în rândurile guvernamentalilor. Ședința se suspendă pentru cinci minute. La re-deschiderea ședinței ia cuvântul Kelemen Samu. Acesta a vorbit fără întrerupere până la sfârșitul ședinței.

POȘTA REDACȚIEI

Narcis în N. — Forma promite, mai încercați.

B. în C. — Nuveia e slabă. Poezia se va publica cu mici modificări.

Correspondent. — Mulțumim pentru scrisori. Le-am întrebuițat.

C. N. — Mulțumiri publice publicăm numai la partea taxabilă a ziarului. Să vă adresați administrației.

POȘTA ADMINISTAȚIEI

Casina, Révaujfalu. — Nu acordăm nici o favoare nimănui. Vă rugăm a ne trimite și restul abonamentului.

Redactor responsabil: Atanasiu Halmăgian.

Librăria Diecezană

Arad, Strada Deák Ferencz 33.

Asortiment bogat în reconvizite de scris pentru cancelarii, hârtie albă de scris, hârtie concept, penițe, cerneală, creioane, ș. a., tipărituri pentru avocați și socoțile bisericesti. Cărți de literatură, pedagogie, filozofie, teatru, poezii, nuvele și romane, acomodată pentru bibliotecile parohiale și școlare.

Reconvizite bisericesti ca: Ornate, prapori, icoane, ripide, cruci pe altar și portative, litler, potire de bronz și argint, prășnicare, cădelnițe, candelă, brâne și pălării preoțesti, precum și toate cărțile bisericesti.

Reconvizite școlare fizice conform articolului de lege XXVII. din 1907, hartele geografice necesare în școlile populare. Tablouri istorice. Registre pentru comercianți.

La cerere trimite catalogul gratis și franco.

La cojocarul

George Pipelca

❖❖❖❖ din Oravița ❖❖❖❖

se capătă gata ori se fac la cerere totfelul de

≡ cojoace ≡
și pieptare

pentru bărbați, femei și copii, lucrate frumos și solid.

Prețuri moderate.

Mâncări gustoase reci și calde.

In ospătăria

≡ □ MILENIUM □ ≡

vis-à-vis de casa orașului

se servește zilnic bere proaspătă delă firma „Elsőmagyar sörfözde részvénytársaság“ asemenea și bere neagră bavareză, mâncări și vinuri excelente.

Locul de întâlnire al Românilor.

Proprietar: **SCHUCH FERENC.**

Vinurile cele mai bune și mai alese.

TIPOGRAFIA DIECEZANĂ

ARAD, STR. BATTYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai variu și mai modern material pentru lucrări ce ating arta tipografică, se recomandă a executa tot felul de tipărituri ca : Documente, liste de escompt percepțiuni și eroğațiuni, invitări pentru petreceri.

„Perla Ungariei-de-Sud“.

Cereți cu inzistență: **Apă minerală „APOLLO“**, de Lippafüred.

Beură plăcută pentru antialcoolisti, nu înegrește vinul, ba chiar îl direge, nu se așază; am ajuns, ca să nu mai recurgem la apele minerale din străinătate. Deoarece apa aceasta minerală excelentă e numită „Giesshübl ungurească“ e consult ca în locul apei rele de beut să se întrebuinteze „**Apă minerală Apollo**“.

E curată, cristalină, fără baccili, bogată în carbon, nu conține fier, descompune flegma, diuretic și promovează apetitul; e mai ieftină decât soda.

Fiecare sticlă e închisă hermetic. Feriți-va de falsificări. — Se capătă în Arad la Kardos Miklós, Szabadság-tér 12. Telefon Nr. 647., precum și în toate băcăniile și ospătăriile mai bune.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile
cele mai moderate.

„Someșana“,

institut de credit și economii, societate pe acții în Deés.

Cu capital social acționar de C. 400000.—
Fond de rezervă „ 170000.—
efectuește toate operațiunile de bancă.

□ □ □ □ □

Acoardă împrumuturi ipotecare, cambiali, pe lombard, etc. — Primește depuneri spre fructificare pentru cari plătește 5% **interese**, iar pentru depuneri mai însemnate și stabile precum și pentru depuneri dela corporațiuni culturale și bisericesti solvește 6% **interese**. Darea de venit o solvește institutul.

□ □ □ □ □

Depuneri și ridicări se pot face și prin poștă, spre care scop la cerere se trimite cheque-uri poștali. — Corespondența în limba română, maghiară și germană. □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □

Dirrecțiunea.

La Librăria die- cezană, Arad

se capătă

MINEILE

pe 12 luni, în 12 vol.
legate în pele cu cop-
cii, 1 vol. 14.50, toate
volumele Coroane 172.